

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ФІНАНСІВ**

До захисту допустити:

В.о. завідувача кафедри

 Омельченко В.Я.
(підпис) (ІІБ завідувача кафедри)

«01» червня 2023р.

РОЗРОБКА ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЯ

Кваліфікаційна робота здобувача
вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня вищої
освіти освітньо-професійної
програми) 073

«Менеджмент»

Комарова Євгена Анатолійовича
Науковий керівник:

Коверза В.С., к.е.н, доц.

Рецензент:

Біловодська О.А., д.е.н.,

професор кафедри маркетингу і
бізнес-адміністрування
Київського національного
університету імені Тараса
Шевченка

Кваліфікаційна
робота захищена
з оцінкою 75 С

Секретар ЕК
«17» червня 2023р.

Київ - 2023

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ФІНАНСІВ

Рівень вищої освіти Бакалавр
Шифр та назва спеціальності 073 «Менеджмент»
Освітньо-професійна програма «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри д.е.н., професор,
(науковий ступінь, вчене звання)

Омельченко В.Я.

(ПП завідувача кафедри)

«_____» _____ 20__ р.

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Комаров Євген Анатолійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Розробка депозитної політики банку та її оптимізація

керівник роботи Коверза В.С., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Маріупольського державного університету від «23» лютого 2023 року № 30.

2. Строк подання студентом роботи «31» травня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи (мета, об'єкт, предмет)

Мета роботи: розкриття змісту і правових засад розробки депозитної діяльності банку та визначення напрямків її оптимізації

Об'єкт дослідження: депозитна діяльність АТ «Перший Український Міжнародний Банк» та її результативність

Предмет дослідження: теоретико - методичні та прикладні аспекти депозитної політики АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ

КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Економічна сутність та зміст депозитної політики комерційного банку

1.2. Поняття та класифікація депозитних операцій комерційних банків

1.3. Методичні підходи до розробки та аналізу депозитної діяльності банку

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

2.1. Загальна організаційно-економічна оцінка АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

2.2. Аналіз динаміки та структури депозитних операцій АТ

«ПУМБ»

2.3. Аналітичні дослідження депозитної політики АТ «ПУМБ»

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Коверза В.С., к.е.н., доцент		
Розділ 2	Коверза В.С., к.е.н., доцент		
Розділ 3	Коверза В.С., к.е.н., доцент		

6. Дата видачі завдання «15» березня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікації роботи	до 06.02.2023	виконано
2.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи та наукового керівника	23.02.2023	виконано
3.	Консультація з науковим керівником	постійно	виконано
4.	Робота з науковою літературою. Визначення плану кваліфікаційної роботи	до 15.03.2023	виконано
5.	Робота над теоретичною частиною кваліфікаційної роботи	15.03.2023-03.04.2023	виконано
6.	Подання на перевірку теоретичної частини кваліфікаційної роботи науковому керівнику	до 03.04.2023	виконано
8.	Робота над аналітичною частиною кваліфікаційної роботи	03.04.2023-01.05.2023	виконано
9.	Подання на перевірку аналітичної частини кваліфікаційної роботи науковому керівнику	до 01.05.2023	виконано
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	24.05.2023	виконано
11.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру	до 31.05.2023	виконано
12.	Захист кваліфікаційної роботи	13.06.2023 – 17.06.2023	виконано

Здобувач ВО

 (підпис) (прізвище та ініціали)

Комаров С.А.

Науковий керівник роботи

 (підпис) (прізвище та ініціали)

Коверза В.С.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	6
1.1. Економічна сутність та зміст депозитної політики комерційного банку	6
1.2. Поняття та класифікація депозитних операцій комерційних банків	11
1.3. Методичні підходи до розробки та аналізу депозитної діяльності банку	18
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	23
2.1. Загальна організаційно-економічна оцінка АТ «Перший Український Міжнародний Банк»	23
2.2. Аналіз динаміки та структури депозитних операцій АТ «ПУМБ»	30
2.3. Аналітичні дослідження депозитної політики АТ «ПУМБ»	33
Висновки до розділу 2	36
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	37
Висновки до розділу 3	48
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	59

ВСТУП

Важливим інструментом формування ресурсної бази є депозитна політика банку. Звідси депозитна політика банку – це стратегія і тактика банку щодо залучення грошових коштів вкладників та інших кредиторів і визначення найефективнішої комбінації її джерел.

Мета депозитної політики полягає в досягненні максимального прибутку за всебічного задоволення потреб клієнтів у депозитних послугах. Для отримання прибутку банки використовують залучені кошти юридичних і фізичних осіб для здійснення кредитних та інвестиційних операцій за більш високі процентні ставки. Їхня додана вартість створюється шляхом забезпечення розподілу ризику та ліквідності, а також надання інформаційних послуг. Отже, депозитні операції банків тісно пов'язані з активними операціями і відповідно впливають на ефективну діяльність банку.

Для забезпечення ефективної діяльності банків важливим є розроблення оптимальної депозитної політики, яка би враховувала інтереси банку як суб'єкта господарювання, клієнта і економіки країни загалом.

Усе вище згадане підкреслює величезну роль та значення теми даної дипломної роботи сучасних умовах господарювання. Вибрана тема є досить актуальною для сьогодення, для розвитку економічних процесів на Україні і має першорядну важливість для кожного комерційного банку, який бажає досягти успіху.

Саме тому тема кваліфікаційної роботи «Розробка депозитної політики банку та її оптимізація» є досить актуальною.

Мета дипломної роботи полягає у розробці рекомендацій щодо оптимізації депозитної політики банку

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- Розкрити економічну сутність та зміст депозитної політики комерційного банку;
- Розглянути поняття та класифікацію депозитних операцій комерційних банків;
- Дослідити методичні підходи до розробки та аналізу депозитної діяльності банку;
- Зробити загальну організаційно-економічну оцінку АТ «Перший Український Міжнародний Банк»;
- Проаналізувати динаміку та структуру депозитних операцій АТ «ПУМБ»;
- Виконати аналітичні дослідження депозитної політики АТ «ПУМБ»;
- Визначити основні напрямки підвищення ефективності депозитної політики комерційного банку;

Предметом дослідження в роботі виступають теоретико - методичні та прикладні аспекти депозитної політики АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

Під час дослідження використовувалися такі методи, як систематизація та узагальнення, порівняння (в процесі встановлення спільних та відмінних рис методик аналізу фінансової діяльності банку), системного аналізу (при визначенні елементів системи управління банку), табличні методи, методи індукції та дедукції, метод угруповань.

Наведений в роботі аналіз дозволив виявити шляхи оптимізації роботи банку щодо розроблення депозитної політики, підрахувати розмір економічного ефекту від наведених рекомендацій, що свідчить про високу практичну значимість роботи.

Особистим внеском автора в написанні роботи слід вважати детальний аналіз депозитної діяльності в АТ «ПУМБ», і в цьому контексті розкриття

напрямків оптимізації менеджменту депозитної діяльності на рівні АТ «ПУМБ».

Дипломна робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 58 сторінок, сформовано 6 таблиць, 8 рисунків, 7 додатків. Список використаних джерел налічує 70 найменувань.

У вступі викладено актуальність теми, об'єкт і предмет дослідження, методи його проведення, наукову новизну і практичне значення отриманих результатів та результати їх апробації.

У першому розділі «Теоретичні основи формування депозитної політики комерційних банків» досліджуються економічна сутність та зміст депозитної політики комерційного банку, поняття та класифікація депозитних операцій комерційних банків та методичні підходи до аналізу депозитної діяльності банку.

У другому розділі «Оцінка депозитної діяльності банку» наведено загальну організаційно-економічну характеристику банку, показане його місце в банківській системі України, зроблено аналіз динаміки та структури депозитних операцій АТ «ПУМБ», виконано аналітичні дослідження депозитної політики АТ «ПУМБ».

У третьому розділі «Основні напрямки підвищення ефективності депозитної політики комерційного банку» обґрунтовані шляхи удосконалення депозитної політики банку та запропоновані методи оптимізації депозитного портфелю.

Інформаційною базою дослідження в роботі виступили Закони України, Постанови Правління НБУ, матеріали звітності НБУ, фінансова звітність АТ «ПУМБ», монографії і навчальні посібники, статті із наукових видань, ресурси мережі Інтернет.

З метою здійснення більш глибокого аналізу в процесі написання роботи були використані комп'ютерні програми обробки інформації «Microsoft Word» та «Microsoft Excel».

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Економічна сутність та зміст депозитної політики комерційного банку

На думку Еша С.М.: «Депозитна політика банку – система заходів банку із формування портфеля депозитних послуг, різноманітних форм і методів здійснення цих заходів, визначення його конкурентних позицій на даному сегменті ринку та забезпечення стійкості і надійності ресурсної бази» [1, с. 212].

Дребот Н.П. вважає, що «депозитна політика банківської установи ґрунтується на дослідженні досягнутого рівня розвитку депозитних відносин банку з клієнтами і націлена на їх удосконалення та розвиток. Комерційному банку важливо розробляти депозитну політику насамперед тому, що це дає можливість регулювати, управляти, раціонально організовувати взаємини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху коштів» [2, с. 127].

Джерелами формування банківських депозитних ресурсів є тимчасово вільні кошти фізичних та юридичних осіб: кошти населення, підприємств та організацій, залучені у формі вкладів, та інші кошти клієнтів на поточних та інших рахунках банківських установ. Для залучення депозитних ресурсів банки відкривають поточні та строкові рахунки як для фізичних і юридичних осіб, так і для банків.

Сьогодні вкладники під час ухвалення рішення про розміщення ресурсів ураховують насамперед такі фактори:

– рівень процентної ставки по вкладах: чим надійніше банк, тим менше процентна ставка по депозитах, і навпаки: маловідомі банки пропонують максимально високі ставки, щоб захопити лідерство і забезпечити себе ресурсами для здійснення кредитної діяльності;

– спектр депозитних продуктів. В останні десятиріччя чіткі границі між окремими категоріями депозитів розмиваються, виникають «гібридні» рахунки, що сполучають властивості різних видів депозитів, наприклад рахунків до запитання і строкових вкладів;

– мережа установ банку та якість обслуговування клієнтів. «Розгалуженість мережі філій у сполученні з високим рівнем сервісу, витрати часу на обслуговування одного клієнта, надання можливості користуватися електронними системами розрахунків і платежів, широкий спектр операцій позитивно впливають на вибір клієнтом банку». [3, с. 67]

В Україні переважають строкові депозити. У структурі депозитів фізичних осіб переважають строкові депозити, а в юридичних – поточні.

Строкові вклади є для банків кращим видом депозитів, оскільки вони стабільні і зручні в банківському плануванні. По них сплачується високий депозитний відсоток, який диференціюється залежно від строку, виду внеску, періоду повідомлення про вилучення, загальної динаміки ставок грошового ринку та інших умов.

У депозитному портфелі юридичних осіб гривневі вклади випереджають обсяг валютних, що пов'язано з відсутністю валютних доходів у більшості юридичних осіб – вкладників і високою часткою поточних депозитів. Депозитний ринок переживає повільне відродження після банківської паніки, викликаной військово-політичною невизначеністю, дефолтами банків та девальвацією національної валюти.

Зараз багато банків пропонують високі ставки закладами. Дуже часто це свідчить про нестачу фінансових ресурсів в банку, однак це не завжди є причиною. Банк може залучати депозити за високою ціною, якщо потім ці кошти використовуються за дорогого кредитування. Наприклад, під час видачі дорогих кредитів готівкою, процентна ставка за якими дуже висока.

Але в будь-якому випадку вкладник повинен виважено підходити до вибору банку за бажання розмістити свої кошти й аналізувати банк у комплексі, не реагуючи тільки на високу процентну ставку в рекламі.

Зараз великої популярності набуло розміщення депозитів онлайн. Сьогодні це одна з найдоступніших та якісно реалізованих функцій, представлених в онлайн-послугах. Дистанційні вклади цікаві людям, які звикли берегти свій час і не бажають проводити його в очікуванні своєї черги. Послуга має низку переваг і водночас певні недоліки які зображені на рисунку 1.1.

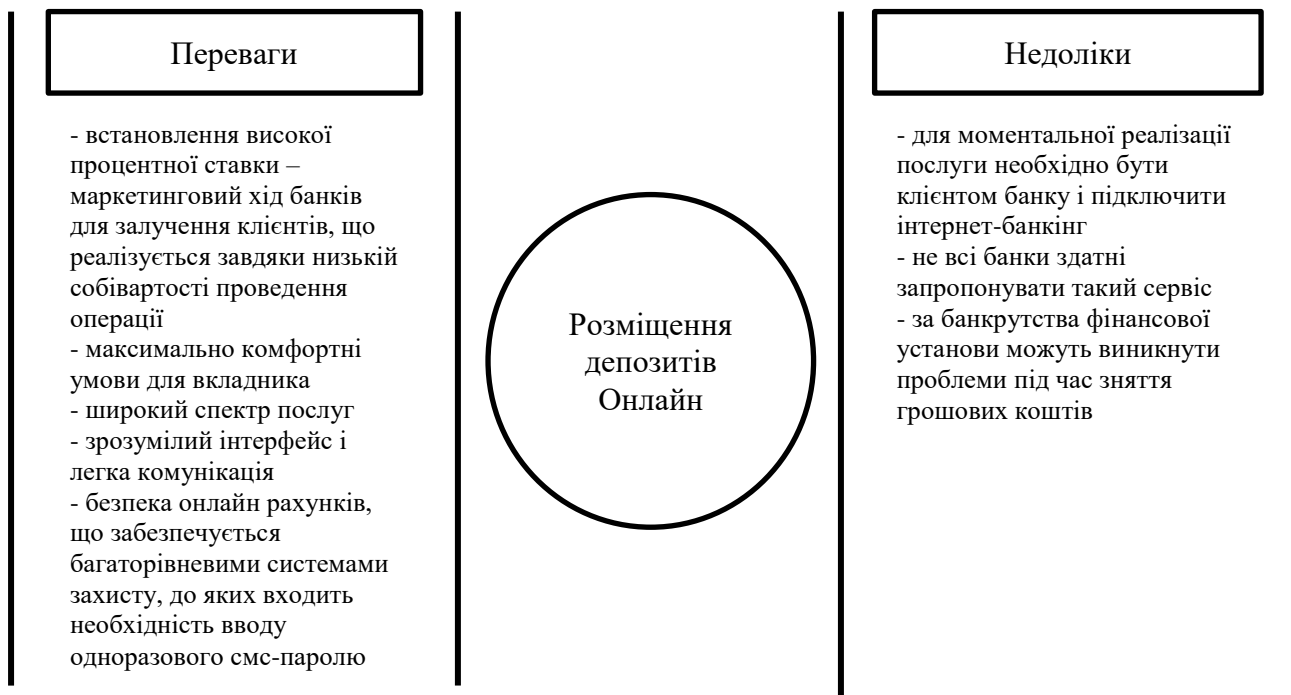

Рис. 1.1 Переваги та недоліки розміщення депозитів Онлайн [4]

Депозити є основним джерелом нагромадження ресурсів банку, тому банкам необхідно постійно пропонувати нові депозитні продукти та умови вкладання коштів, підтримувати високу якість надання послуг, щоб утримувати та розширювати існуючу клієнтську базу.

Для реалізації депозитної політики банк застосовує різні методи управління залученими коштами, які умовно поділяються на дві групи – цінові та нецінові.

Цінові методи передбачають використання відсоткової ставки за депозитами як головного інструменту в конкурентній боротьбі за вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб. Підвищення пропонованої банком ставки дає змогу залучити додаткові ресурси, тоді як утримання або

зниження депозитної ставки відбувається за умови перенасичення банку ресурсами чи відсутності прибуткових напрямів їх розміщення [5].

Для нецінових методів управління залученими коштами банку характерним є застосування різноманітних прийомів заохочення клієнтів, які прямо не пов'язані зі зміною депозитних ставок.

Нецінові методи управління залученими коштами відображені на рисунку 1.2.

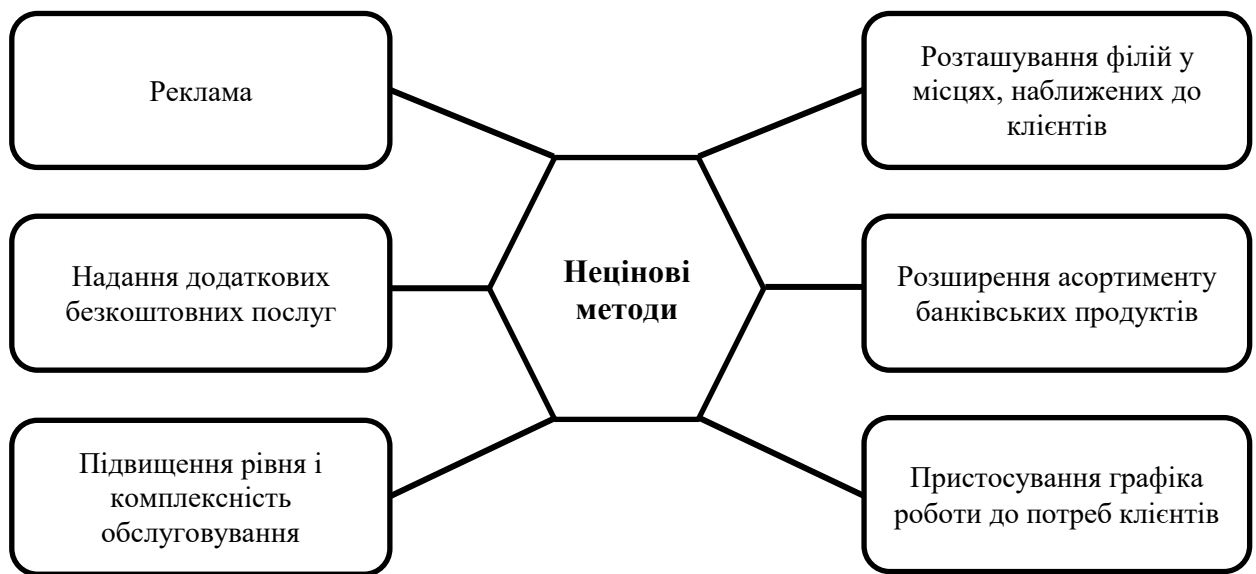

Рис. 1.2 – Нецінові методи управління залученими коштами [5]

Крім того, банки вдаються до таких прийомів, як проведення лотереї серед клієнтів, безкоштовна розсилка виписок по рахунках, відкриття депозитів новонародженим як подарунок від банку, обладнання безкоштовних автомобільних стоянок біля банку, встановлення банкоматів у публічних місцях, проведення безготівкових розрахунків за допомогою пластикових карток, надсилання клієнтам привітань і подарунків до свят від імені керівництва банку тощо.

На сьогодні досить перспективними інструментами реалізації депозитної політики є нові форми депозитів:

1) «pow-рахунки – поєднують у собі принципи зберігання і використання термінових вкладів та вкладів до запитання. Для клієнтів pow-

рахунки вигідні тим, що вони, як і вклади до запитання, дають змогу проводити розрахунки за допомогою документа, що є засобом платежу, а головне, pow-рахунки, як і термінові вклади, дають право отримувати відповідний дохід. Окрім того, приватна особа може отримати кредит обсягом 50% від залишку на вкладі. Для банку pow-рахунки привабливі тим, що кошти на них зберігаються протягом точно визначеного часу і тому можуть бути використані для довготермінових вкладень» [6, с. 224];

2) «supernow-рахунки – це «рахунки, на які нараховують дохід за плаваючою ставкою. Такі види банківських вкладів умовно складаються з двох частин: витратно-прибуткової та строково-накопичувальної. Первісно нагромаджена сума витратно-прибуткової частини вкладу через певний термін (найчастіше через місяць) автоматично переводиться у строково-накопичувальну, після чого на неї нараховують проценти. Нараховані за процентами кошти відразу ж повертаються до витратно-прибуткової частини вкладу. Клієнт має право в будь-який час повністю або ж частково зняти нараховані за процентами кошти, а також додати на рахунок будь-яку суму» [6, с. 224 - 225];

3) «рахунки «зв'язаних коштів» – об'єднують в єдине ціле різні рахунки: виписування чеків, безкоштовне чекове обслуговування, надання кредитних карток клієнтам, скорочення процентних нарахувань за окремими видами споживчого кредиту тощо. За користування цим рахунком клієнт щомісяця сплачує незначну фіксовану плату. Крім того, банк може визначати обсяг середнього або мінімального вкладу, за який плата не береться» [7, с. 192];

4) за думкою Рудан В., «структуровані депозити дають можливість надійно вкласти гроші й одночасно заробити більше, ніж у випадку традиційних депозитів. Наприкінці терміну вкладники отримують 100% від основної суми вкладу, але прибуток за депозитом залежить від того, як зростає або спадає один зі світових біржових індексів, курс акцій або валютний курс, до яких прив'язаний прибуток за депозитом. Для тих, хто

прагне отримати вищий прибуток і водночас боїться можливих утрат, це оптимальний варіант, тому що втратити гроші неможливо» [6, с. 225].

Отже, сучасна депозитна політика банків потребує вдосконалення. Головними шляхами підвищення ефективності проведення депозитних операцій можна назвати:

- активне використання процентної політики задля стимулювання розміщення коштів на різноманітні види депозитів;
- застосування досвіду зарубіжних банків щодо введення рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування (now-, supernow-рахунки);
- створення іміджу надійної універсальної установи;
- застосування прийомів маркетингу для підвищення конкурентоспроможності банківських депозитних продуктів;
- гнучка цінова та асортиментна політика банківських установ;
- упровадження новітніх банківських технологій та покращання за рахунок цього якості обслуговування клієнтів.

1.2 Поняття та класифікація депозитних операцій комерційних банків

Депозит (вклад) — це зобов'язання банку за тимчасово залученими коштами фізичних і юридичних осіб або цінними паперами за відповідну плату. Депозити утворюються за рахунок вкладу в банк суми грошей готівкою або у безготівковій формі, у вигляді цінного папера, що належить до оплати. Практично всі клієнтські рахунки в пасиві називаються депозитними. Депозитним може бути будь-який рахунок, відкритий клієнтові в банку, на якому зберігаються його грошові кошти. У світовій практиці їх частка в структурі пасивів становить від 60 до 80 %.

«Депозитні операції відіграють значну роль у діяльності банку:

- депозитні операції є головним джерелом проведення активних і, насамперед, пасивних операцій. Від характеру депозитів залежать види кредитних операцій і, відповідно, розмір доходу банку;

- правильна організація депозитних операцій забезпечує ліквідність комерційних банків;
- депозитні операції сприяють прискоренню безготівкових розрахунків;
- ресурси, сформовані за рахунок депозитних операцій, зазвичай дешевші міжбанківських кредитів.

Водночас депозитні операції мають певні недоліки:

- операції щодо залучення коштів у вклади пов'язані зі значними маркетинговими зусиллями, грошовими і матеріальними витратами комерційних банків. Це не дає змоги комерційному банку в разі необхідності оперативного отримувати грошові кошти для проведення активних операцій, здійснення непередбачених платежів;

- мобілізація коштів у вклади (депозити) в більшості випадків залежить від вкладників, а не від комерційного банку, якому часто важко, а то й неможливо досягти додаткового залучення коштів;

- загальний обсяг тимчасово вільних грошових коштів у рамках окремого банку або району об'єктивно обмежений». [8, с. 152]

Оскільки частка депозитів у зобов'язаннях найбільша, то потрібно окремо проаналізувати їх структуру. Класифікацію депозитів банку за різними класифікаційними ознаками наведено на додатку А [8, с. 157].

За строками використання коштів рахунки поділяються на: депозити (вклади) до запитання та строкові депозити. У свою чергу, в структурі строкових депозитів виділяють: ультрастрокові (типу овернайт), короткострокові (до одного року) та довгострокові (більше одного року).

За категоріями вкладників депозити поділяються на: депозити банків; депозити за рахунок бюджетних коштів; депозити суб'єктів господарської діяльності; депозити фізичних осіб.

За формою грошового обігу можна виділити: депозити внесені готівкою та безготівкові депозити. При цьому депозити від фізичних осіб, як правило, залучаються готівкові, а від юридичних осіб — безготівкові.

За валютою, у якій номінован депозит розрізняють: депозити у національній валюті та депозити в іноземній валюті. Останні підрозділяють на депозити у вільно конвертованій валюті та у невідільно конвертованій валюті.

Зрозуміло, що комерційні банки з останнім видом депозитів, як правило, намагаються не працювати.

За формою визначення власника депозиту виділяють іменні депозити та депозити на пред'явника. Так, наприклад, ощадні депозитні сертифікати на пред'явника емітуються без зазначення власника, а вимогу за ними уступають, просто вручаючи сертифікат без пред'явлення будь-якого документа. Ощадні сертифікати на пред'явника — визнаний засіб конфіденційного зберігання значних коштів у національній та іноземній валютах. Але якщо власник загубить його, то втрачає вкладену суму так само безповоротно, як гаманець із готівкою. Іменні депозитні сертифікати в обіг не потрапляють і не продаються іншим особам (не підлягають відчуженню).

За цільовим призначенням депозити поділяються на: дохідні депозити та гарантійні депозити.

За способом юридичного оформлення зобов'язань виокремлюють: депозити, оформлені угодою, депозити з наданням ощадної книжки, депозити з наданням ощадного сертифіката.

За формою вилучення депозиту та нарахованих процентів розрізняють: безумовні депозити та умовні. Безумовні депозити бувають без попереднього повідомлення та з попереднім повідомленням. Умовні депозити можуть бути вилучені у разі настання певних обумовлених угодою обставин.

За економічним змістом та характером депозиту розрізняють: пасивні та активні депозити. Пасивні депозити виступають джерелом залучення банківських ресурсів. Активні депозити — засіб розміщення тимчасово вільних кредитних ресурсів. Значна частка активних депозитів у валюті балансу негативно характеризує ділову активність банку, який не в змозі ефективно розпоряджатися своїми кредитними ресурсами.

Ефективність формування ресурсної бази банку залежить від раціонального поєднання трьох чинників: стабільності (стійкості), вартості та строковості. Розглянемо переваги та недоліки окремих складових ресурсної бази за цією ознакою.

Депозити до запитання є найдешевшими залученими ресурсами серед платних ресурсів. Витратність цього виду ресурсів коливається в межах 1—2 % річних за залишками на рахунках клієнтів. До депозитів до запитання (або онкольних депозитів) відносять: залишки на поточних рахунках клієнтів; кошти місцевих бюджетів та позабюджетних фондів; кошти на коррахунках інших банків (рахунках «лоро»); кошти в розрахунках (невикористані залишки за акредитивами, лімітованими чековими книжками, кошти замовників на спеціальних рахунках, розрахунках по капітальних вкладеннях в цілому за об'єкт); вклади населення до запитання.

«Депозити до запитання розміщують у банку на поточних рахунках клієнтів. Вони використовуються для поточних розрахунків власника рахунка з його партнерами. На вимогу клієнта кошти з поточного рахунка у будь-який час можуть вилучатися через видачу готівки, виконання платіжного доручення, сплати чеків або векселів. До вкладів до запитання прирівнюються вклади з попереднім повідомленням банку про намір зняти гроші з рахунка (за умови, що термін повідомлення не перевищує одного місяця)» [9].

Вклади до запитання є ненадійними, що підвищує ризик при їх використанні банком для кредитних та інвестиційних операцій, тому власникам поточних рахунків сплачується низький депозитний процент. В умовах низької плати за депозити до запитання банки намагаються залучити клієнтів і стимулювати приріст поточних внесків за рахунок підвищення якості обслуговування та надання їм додаткових послуг. Це, зокрема, пільги вкладникам в одержанні кредиту, кредитування з поточного рахунка, використання зручних форм розрахунків: кредитні картки, чеки, розрахунково-консультативне обслуговування тощо.

Для покриття операційних витрат, пов'язаних з веденням поточних рахунків, банк стягує з клієнта комісійну винагороду. Комісія може утримуватись з депозитного процента. Деякі банки не стягують комісії з безпроцентних рахунків за умови зберігання на них стабільного залишку не нижче встановленого рівня. До депозитів до запитання можна віднести і кредитові залишки на контокорентних рахунках.

На цьому рахунку відбиваються всі операції банку з клієнтами, тобто видача позичок і здійснення платежів за дорученням клієнтів, а також надходження виручки від реалізації продукції та інших грошових переказів на користь клієнта і на погашення позичок. Інакше кажучи, контокорентний рахунок — це активно-пасивний рахунок, що поєднує в собі ознаки поточного і позичкового. Кредитове сальдо за контокорентним рахунком означає, що клієнт має у своєму розпорядженні власні кошти, дебетове — що у клієнта виникла заборгованість перед банком за позичками.

Формою залучення банком вкладів до запитання є також поточний рахунок з овердрафтом. За режимом функціонування цей рахунок подібний до контокорентного. Проте, якщо останній відкривається надійним клієнтам, які активно кредитуються, при овердрафті таке позичання допускається від випадку до випадку, тобто має нерегулярний характер. Для цього рахунка характерний кредитовий залишок. Особовий рахунок з овердрафтом може відкриватися тільки у відносинах банку з юридичними особами. Отже, особовий рахунок з овердрафтом має ширшу сферу застосування.

Одним із видів депозитів до запитання є залишок коштів на кореспондентських рахунках, відкритих у даному банку іншими банками, який можна назвати міжбанківським депозитом.

Конкуренція на ринку кредитних ресурсів змушує комерційні банки шукати нові форми і способи залучення коштів. Значного поширення в банківській практиці набуло залучення коштів на рахунки, що обслуговуються за допомогою платіжних карток. За експертними оцінками операції з платіжними картками в Україні набувають все більшого

поширення і зараз становлять 15—20 % загального обсягу розрахунків. За своїм характером такий рахунок вважається депозитом до запитання. В умовах обмеженості клієнтської бази даний вид залучення ресурсів є, безумовно, перспективним і потребує подальшого розвитку в банківській практиці.

Витрати на обслуговування поточних рахунків, як правило, найменші. Це найдешевший вид ресурсів. Збільшення частки даного компонента в ресурсній базі скорочує процентні витрати і знижує витратність ресурсів у цілому. Проте зміну залишків депозитів до запитання важко спрогнозувати, і цей вид ресурсів є найнестабільнішим елементом. Висока їх частка значно знижує ліквідність банку. Як свідчить практика, оптимальний рівень депозитів до запитання в ресурсній базі — до 30 %.

Строкові депозити — це грошові кошти, які розміщуються в банку на строго обумовлений термін і можуть зніматися після закінчення цього терміну або після попереднього повідомлення банку за встановлений період. Строкові депозити поділяються на депозити від юридичних та фізичних осіб (вклади населення). Банку вигідно залучати строкові депозити, бо вони стабільніші і дають змогу банкові розпоряджатися ними тривалий термін. Незважаючи на зростання процентних витрат, збільшення частки строкових депозитів у загальній сумі зобов'язань є позитивним моментом, оскільки вони є найстабільнішою частиною ресурсів. Саме вони дають змогу кредитувати на більш тривалі терміни, але в результаті за ними вищий процент. У зв'язку з тим, що на сьогодні вільних оборотних коштів у підприємств майже немає, у структурі строкових депозитів значною є частка вкладів населення (депозити фізичних осіб). Витрати на залучення вкладів населення дещо нижчі, тому вони є вирішальним елементом стабільних ресурсів банку.

Однією з форм строкових вкладів є сертифікати. Ощадний (депозитний) сертифікат — це письмове підтвердження депонування банком грошових коштів, яке засвідчує право вкладника на одержання після

закінчення встановленого строку суми депозиту і процентів за ним. Доходи за ним нараховуються у вигляді процентів на номінал, фіксованої премії чи виграшу або як різниця між ціною розміщення та ціною погашення (сума дисконту) цінного папера. Депозитний сертифікат може використовуватись його власником як платіжний засіб і обертатися на фондовому ринку.

Основною задачею залучення депозитних коштів комерційними банками є створення пасивних джерел виконання банками активних операцій з залученими коштами з метою отримання прибутку від активних операцій, який перевищує витрати на залучення депозитних коштів.

Основною задачею запозичення коштів на міжбанківському ринку є покриття тимчасових касових розривів між грошовими потоками власних платежів банку і платежів за дорученням клієнтів та грошовими потоками надходження платежів в банк у власних операціях та операціях клієнтів.

«Метою менеджменту в сфері управління зобов'язаннями банку є залучення достатнього обсягу коштів з найменшими витратами для фінансування тих активних операцій, які має намір здійснити банк і підтримка достатнього рівня ліквідності. Для забезпечення бажаної структури, обсягів та рівня витрат за депозитними зобов'язаннями менеджмент використовує різні методи залучення коштів, які загалом зводяться до двох груп — цінові та нецінові методи управління залученими коштами. Сутність цінових методів полягає у використанні відсоткової ставки за депозитами як головного важеля в конкурентній боротьбі за вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб. Нецінові методи управління залученими коштами банку базуються на використанні різноманітних прийомів заохочення клієнтів, які прямо не пов'язані зі зміною рівня депозитних ставок» [10].

1.3. Методичні підходи до розробки та аналізу депозитної діяльності банку

Діяльність банківських установ базується на певних принципах, серед яких особливе значення має принцип ефективного використання залучених ресурсів. Відповідно з цим принципом залучені кошти повинні бути не тільки збережені, а й повернені з приростом (деPOSITним процентом), який становить частку загального приросту авансованої вартості (позичкового відсотка). Останнє дуже важливо для визначення ефективності, оскільки своєчасне повернення позики може мати місце і у випадку її невикористання.

Головним джерелом формування залучених коштів виступають депозитні ресурси. Від об'єму, видів, структури та ціни залучення ресурсів залежать можливості банку підтримувати свою ліквідність і отримувати доходи та прибуток в необхідному обсязі. Саме цим і обумовлена актуальність дослідження методичних підходів до оцінки ефективності депозитної політики.

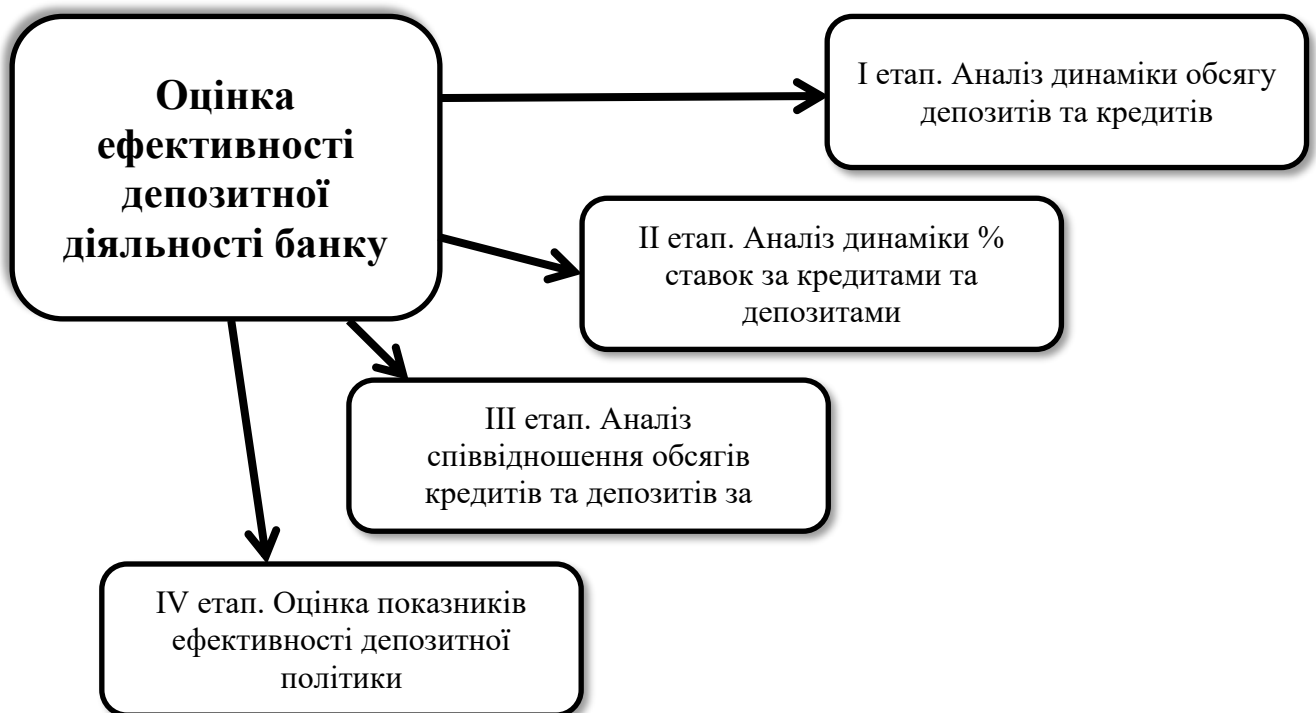

Рис. 1.3 Етапи оцінки ефективності депозитної політики банку [11]

Визначення ефективності депозитної політики банку доцільно проводити з урахуванням основних 4 етапів аналізу, представлених на рисунку 1.3.

Слід відзначити, що проблема визначення ефективності депозитної політики, як і сама теорія сутності депозитної політики, до теперішнього часу не знайшла відповідного відображення у наукових працях вітчизняних економістів. В основному вивчаються та пропонуються показники, що відображають ефективність окремих напрямів депозитної діяльності банку.

Отже, на I етапі доцільним є проведення аналізу динаміки обсягу депозитів та кредитів. При цьому депозитну політику можна характеризувати як ефективну у разі виконання наступної умови:

$$\text{Обсяг кредитів (Кр)} \geq \text{Обсяг депозитів (Д)} \quad (1.1)$$

Ефективне функціонування та розвиток будь-якого банку багато в чому визначається оптимальністю співвідношення між величиною депозитних і кредитних відсотків. Доход банку визначається середом між кредитними й депозитними ставками, а також кількістю, щодо позичених та залучених коштів. Відповідно коли банк встановить більш менші процентні ставки за кредитами, він може отримати більший прибуток, за рахунок збільшення кількості клієнтів.

Виходячи з цього, доцільно проводити постійний аналіз динаміки та співвідношення процентних ставок за кредитними та депозитними продуктами.

З вище зазначеного випливає наступна умова ефективності депозитної діяльності банку:

$$\% \text{ Ставка Кр} - \% \text{ Ставка Д} \rightarrow \max \quad (1.2)$$

Суттєвий вплив на ліквідність банку має оптимальне співвідношення активів та пасивів за строками і сумами. Існує так зване «золоте банківське правило», яке свідчить що величина і терміни фінансових вимог банку повинні відповідати розмірам і термінам його зобов'язань. Баланс банку відображає наявність коштів, які є в його розпорядженні і вимоги на поточну

дату, і в цей конкретний момент кількісно вони повинні співпадати один з одним.

Таблиця 1.1

Показники ефективності депозитної політики банку

Показник	Методика розрахунку
Показник прибутковості активів, %	$A_1 = (\text{Прибутки} - \text{Витрати}) / \text{Активи}$
Коефіцієнт миттєвої ліквідності, %	$L_1 = LA / OB$
Генеральний коефіцієнт надійності, %	$D_1 = K / Ar$
Рівень надійності капіталу в пасивах банку, %	$D_2 = K / OK$
Частка власного капіталу, сформована за рахунок прибутку, %	$D_3 = (K - YF) / K$
Ефективність використання банком залучених ресурсів, %	$P_1 = P_R / OK$
Ефективність операцій банку, %	$P_2 = P_R / Ar$
Ефективність використання власного капіталу, %	$P_3 = P_R / K$
Коефіцієнт використання депозитів, %	$P_4 = K_c / D_c$
Рівень диверсифікації депозитів, %	$P_{\text{диверс}} = D_B / D_c$
Коефіцієнт ефективності депозитної політики, %	$K_{\text{ЕДП}} = \frac{(P_0 - P_B) + (K_D - K_B) - D_K - P_A}{(P_B - K_B - A_{\text{НР}})} * 100\%$
Умовні позначення:	
LA – ліквідні активи	OB – зобов'язання до запитання
Ar – працюючі активи	K – власний капітал банку
OK – сукупні зобов'язання	YF – статутний капітал
По, Пв – проценти отримані/виплачені	PR – прибуток
Kд, Кв – комісійні доходи/витрати	Kс, Dс – середня сума кредитів, депозитів
Dк – дивіденди нараховані	Dв – великі депозити
Кб – капітал банку	PA – нараховані резерви по активних операціях
Aнр – неробочі активи	
Пб – пасиви банку	

Складено за джерелами [11, с.107-111; 12, с.117; 13, с. 279; 14, с. 52; 15, с. 45; 16, с. 5; 17]

Проте для того, щоб така відповідність підтримувалася і в майбутньому, необхідно постійно поповнювати кошти, які вибувають, підтримуючи їх на необхідному рівні. Дотримання «золотого банківського правила» забезпечується шляхом підтримання динамічної рівноваги активів і пасивів із постійним заміщенням коштів, які вибувають зі складу ресурсів, новими. Таким чином, під час оцінки ефективності депозитної діяльності банку, важливим є й III етап, що передбачає аналіз співвідношення обсягів кредитів та депозитів за сегментами, строками. IV етап аналізу передбачає розрахунок ряду коефіцієнтів, використання яких дає можливість провести всебічний аналіз депозитної діяльності банку. Перелік цих коефіцієнтів та їх методика розрахунку зображені у таблиці 1.1.

Дана система критеріїв та показників оцінки ефективності депозитної діяльності банку дозволяє зробити всебічний аналіз формування та реалізації депозитної політики; оцінити слабкі й сильні сторони; визначити головні фактори впливу та нейтралізувати їх за допомогою сучасних заходів щодо покращення цінової політики, удосконалення асортименту депозитних продуктів, підвищення якості обслуговування. Обов'язковим при цьому є застосування досвіду успішних вітчизняних та зарубіжних банків.

Висновки до розділу 1

Зростання обсягів депозитів свідчить про відновлення довіри до банківської системи. З метою вдосконалення депозитної політики та підвищення довіри до банківської системи необхідно стабілізувати та поліпшити економічну й політичну ситуацію в країні, підсилити стимулювання стабільного і тривалого зберігання заощаджень, а також банкам важливо брати до уваги зростання і диференціацію доходів населення, підвищувати якість обслуговування клієнтів та виходити на ринок із більш гнучкими депозитними продуктами.

Ефективна реалізація депозитної політики вкрай важлива для банківських установ, оскільки сприяє вдосконаленню банківської діяльності

в процесі залучення грошових коштів та збереженню їх конкурентних переваг. Депозит (вклад) — це зобов'язання банку за тимчасово залученими коштами фізичних і юридичних осіб або цінними паперами за відповідну плату.

Основною задачею залучення депозитних коштів комерційними банками є створення пасивних джерел виконання банками активних операцій з залученими коштами з метою отримання прибутку від активних операцій, який перевищує витрати на залучення депозитних коштів.

Визначення ефективності депозитної політики банку доцільно проводити з урахуванням основних 4 етапів аналізу.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

2.1. Загальна організаційно-економічна оцінка АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

Акціонерне Товариство «Перший Український Міжнародний Банк» (далі – «ПУМБ») було засновано 20 листопада 1991 року. Банк розпочав свою діяльність у квітні 1992 року. Банк надає повний спектр банківських послуг, включаючи залучення депозитів та надання кредитів, інвестування в цінні папери, платіжне обслуговування в Україні та переказ коштів за кордон, операції з обміну валют, випуск та процесінг операцій з платіжними картками. Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з 2 вересня 1999 року (реєстраційне свідоцтво № 102 від 6 листопада 2012 року), що діє відповідно до Закону України № 2740-III «Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб». Починаючи з 13 квітня 2022 року упродовж дії воєнного стану в Україні та трьох місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні Фонд гарантування вкладів фізичних осіб відшкодовує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі (у 2021 році – 200 тисяч гривень на одну особу). Станом на 31 грудня 2022 року акціонерами Банку є «СКМ ФІНАНС» (92,3% акціонерного капіталу), SCM HOLDINGS LIMITED (Кіпр) (7,7% акціонерного капіталу) (на 31 грудня 2021 року – акціонерами Банку є «СКМ ФІНАНС» (92,3% акціонерного капіталу), SCM HOLDINGS LIMITED (Кіпр) (7,7% акціонерного капіталу)). Фактичний контроль Банку здійснює громадянин України пан Р.Л. Ахметов. Юридична адреса Банку: вул. Андріївська, 4, м. Київ, Україна. Станом на 31 грудня 2022 року Банк мав 5 регіональних центрів та 213 відділень в Україні (на 31 грудня 2021 року – 6 регіональних центрів та 242 відділення в Україні). У серпні 2022 року компаніями групи СКМ було завершено угоду з продажу ПрАТ «УАСК АСКА» та ПрАТ «Страхова компанія АСКО-Донбас

Північний», які були частиною банківської групи, де банк був контролером, але не власником. В результаті угоди новим власником компаній стала Страхова компанія «ВУСО». Дане рішення було підтверджене Національним банком України щодо виключення учасників Банківської групи, в якій «ПУМБ» є відповідальною особою. Відповідно до Постанови Національного банку України №254 Розділу I пункту 10 відповідальна особа має право не враховувати звітність учасників банківської групи під час складання консолідованої звітності банківської групи/субконсолідованої звітності підгрупи банківської групи, якщо сукупні активи таких учасників банківської групи є меншими за найменшу з величин: 3% активів банківської групи або 300 млн грн. Банк скористується даним спрощенням для поточного та наступних звітних періодів.

З початку війни Україна отримала 26 млрд. доларів міжнародної допомоги. Однак проблемним питанням залишаються прогнозованість та ритмічність надходження міжнародної допомоги. Наприкінці року досягнуто угоди з МВФ на рівні персоналу щодо проведення 4-місячної моніторингової місії, в разі успішності завершення якої вже з березня 2023 року Україна отримає доступ до розширеної програми МВФ з кредитної підтримки EFF. Узгодження параметрів подальшої співпраці з МВФ та систематизація співпраці з міжнародними партнерами — запорука фінансової стійкості України. Економіка України поступово відновлюється від воєнного шоку. Падіння виробництва вдалося припинити, налагоджуються нові технологічні процеси, відбувається конверсія реального сектора. Однак, наприкінці року темпи економічного відновлення знову почали гальмуватися у зв'язку із варварськими ударами російської армії по цивільній інфраструктурі України, що скорочує часовий день бізнесу, підвищує собівартість. За останніми оцінками МВФ, реальний ВВП в 2022 році скоротився на 35%.

Збережено стабільність банківської системи. Війна загалом не справила негативного впливу на стан банківської системи. Навіть навпаки, банківська ліквідність активно поповнювалась завдяки емісійному фінансуванню

дефіциту державного бюджету та надходженню міжнародної допомоги. Наприкінці року ліквідність банківської системи вже в 6 разів перевищує нормативні значення, а основний та регулятивний капітал банків – в 2 рази. Незважаючи на збільшення частки непрацюючих кредитів (до 38% проти 30% станом на початок року), банківська система зберігає солідну прибутковість: 25 млрд гривень чистого прибутку (дані за 12 місяців 2022 року). Таким чином банківська система зберегла і зміцнила запас фінансової стійкості та потенціалу для розширення кредитування, що є вагомим чинником для подальшого успішного відновлення економіки. Збережено валютну стабільність. Вчасно запроваджені заходи у сфері валютного регулювання (фіксація обмінного курсу, застосування валютних обмежень на виведення та рух капіталу тощо) дозволили зберегти стабільність на валютному ринку. Стан платіжного балансу протягом війни вдалося стабілізувати. Незважаючи на вагомі фактори відтоку валюти, Україні вдалося компенсувати ці втрати надходженням міжнародної допомоги, а також адміністративними обмеженнями на виведення капіталу з країни. Основні фактори інтенсифікації відтоку іноземної валюти — зростання потреб економіки в імпорті, затримки з поверненням експортної валютної виручки, витрачання іноземної валюти українськими біженцями за кордоном, купівля іноземної валюти як засобу заощаджень, блокування росією транспортних можливостей експортної торгівлі. Основні чинники додаткового притоку іноземної валюти — міжнародна кредитна та грантова допомога, заробітна плата та трансферти населення. За 10 місяців 2022 року загальний дефіцит платіжного балансу складає 5,9 млрд. доларів, з яких 5,1 млрд. доларів профінансовано з валютних резервів НБУ, а 0,8 млрд. доларів. — за рахунок позик МВФ. Однак, з II півріччя загальне сальдо платіжного балансу залишається позитивним. Станом на 1 грудня міжнародні резерви перевищили довоєнний рівень – 28 млрд. доларів. Бюджетна система працює безперебійно, але із значним фіскальним дефіцитом. Завдяки масштабній міжнародній фінансовій підтримці, а також за участі емісійного

фінансування центрального банку вдалося забезпечити стабільність фінансування усіх критично важливих державних видатків, в першу чергу в частині фінансування оборони та соціальної сфери. У 2022 році доходи державного бюджету номінально скоротилися на 10%, видатки – зросли вдвічі, а дефіцит досяг розміру 1,6 трлн гривень або близько 35% ВВП, включаючи грантове фінансування. Забезпечення ритмічного функціонування бюджетного процесу в таких умовах вимагало титанічних зусиль від Міністерства фінансів. Однак державний борг вже перевищив позначку 80% ВВП, а в наступному році ймовірно перетне рівень у 100% ВВП, що сигналізує про високі ризики для боргової стійкості державних фінансів. Війна між Україною та Росією триває, що призводить до значного руйнування майна та активів в Україні та істотного переміщення населення в Україні. Наслідки війни змінюються кожного дня, а їхній вплив у довгостроковій перспективі неможливо визначити. Подальший вплив на українську економіку залежить від того, яким чином завершиться військове втручання Росії в Україну, та від успішної реалізації українським урядом нових реформ та стратегії відновлення, а також співробітництва з міжнародними фондами. В результаті бойових дій, станом на 31 грудня 2022 року Банком було призупинено або закрито 48 відділень, в т.ч 1 регіональний центр. Також списано основні засоби Банку, в тому числі власні будівлі, балансовою вартістю 69 978 тисяч гривень та втрачені грошові кошти в сумі 88 909 тисяч гривень. При складанні цієї фінансової звітності враховувалися відомі та оцінювані результати вищезазначених подій на фінансовий стан і результати діяльності Банку у звітному періоді. Керівництво стежить за станом розвитку поточної ситуації і вживає заходів, за необхідності, для мінімізації будь-яких негативних наслідків наскільки це можливо. Подальший негативний розвиток подій у політичних, макроекономічних умовах та/або умовах зовнішньої торгівлі може і далі негативно впливати на фінансовий стан та результати діяльності Банку у такий спосіб, що наразі не може бути визначений.

Структура органів корпоративного управління АТ «ПУМБ» зображена на рисунку 2.1.

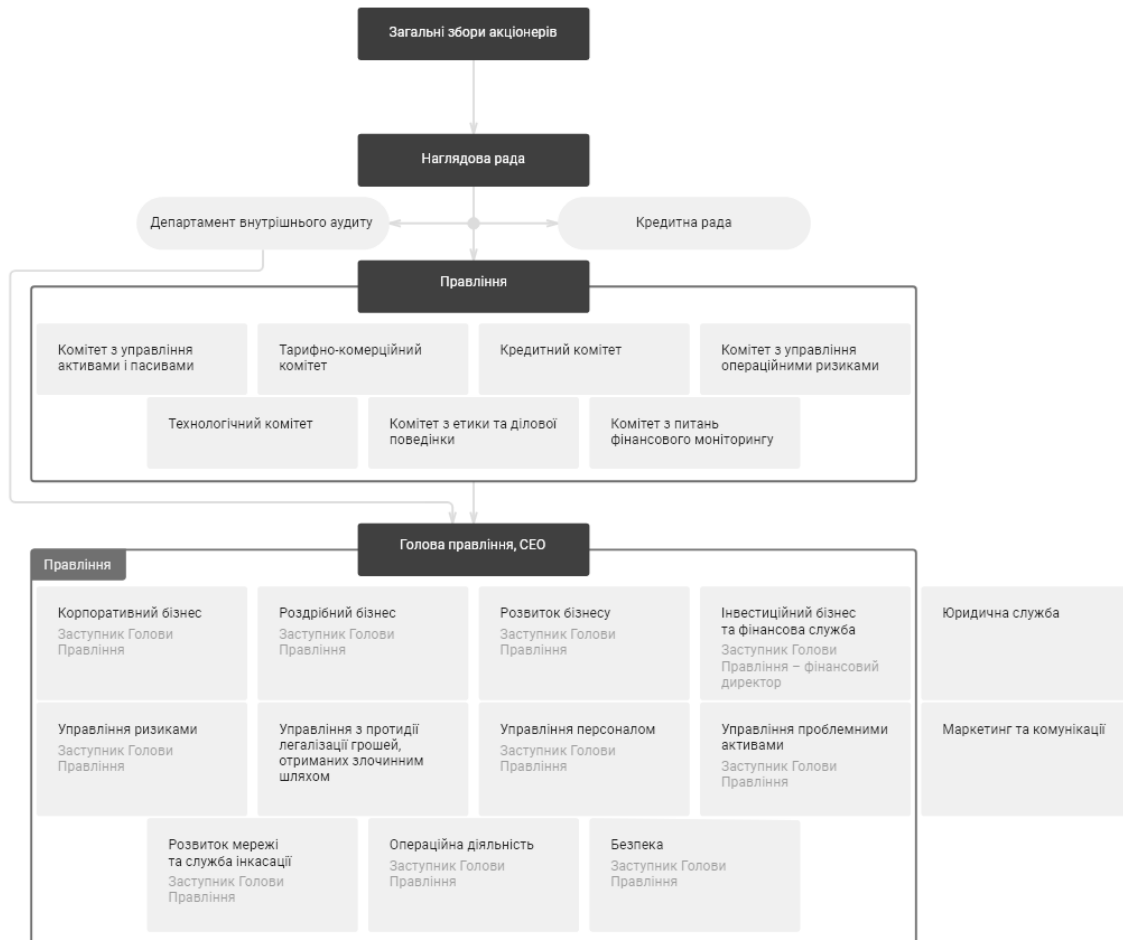

Рис. Структура органів корпоративного управління АТ «ПУМБ» [18]

Діяльність банку регулюється і контролюється Національним банком України (НБУ). Основні акціонери Банку – SCM Finance і SCM Holdings Limited – дочірні структури Групи СКМ – однієї з найбільших ФПГ Східної Європи та СНД, що контролює більш ніж 100 підприємств гірничого, металургійного, енергетичного, машинобудівного, фінансового, телекомунікаційного, медіа-бізнесу й інших секторів економіки

Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з 2 вересня 1999 року (реєстраційне свідоцтво № 102 від 6 листопада 2012 року), що діє відповідно до Закону України № 2740-III «Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб». Починаючи з 13 квітня 2022 року упродовж дії воєнного стану в Україні та трьох місяців з дня припинення чи скасування

воєнного стану в Україні Фонд гарантування вкладів фізичних осіб відшкодовує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі (у 2021 році – 200 тисяч гривень на одну особу). Станом на 31 грудня 2022 року та 31 грудня 2021 року акціонерами Банку є «СКМ ФІНАНС» (92,3% акціонерного капіталу), SCM HOLDINGS LIMITED (Кіпр) (7,7% акціонерного капіталу). Фактичний контроль Банку здійснює громадянин України пан Р.Л. Ахметов. Юридична адреса Банку: вул. Андріївська, 4, м. Київ, Україна. Станом на 31 грудня 2022 року Банк мав 5 регіональних центрів та 213 відділень в Україні (на 31 грудня 2021 року – 6 регіональних центрів та 242 відділень в Україні). ПУМБ є універсальним банком, який вже тридцять один рік працює в українському фінансовому ринку і обслуговує великі та середні підприємства, підприємства малого та середнього бізнесу, приватних осіб. ПУМБ включено до групи найбільших банківських установ країни згідно з класифікацією Національного банку України.

ПУМБ входить до ТОП-10 українських банків за ключовими фінансовими показниками, такими як обсяги активів, розмір власного капіталу, обсягу коштів корпоративних клієнтів, кредитного портфелю та обсягів коштів приватних клієнтів, та інших. Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність» та на підставі отриманих від Національного банку України банківських ліцензій та письмових дозволів ПУМБ здійснює такі види діяльності:

- приймає вклади (депозити) від юридичних та фізичних осіб;
 - відкриває та супроводжує поточні рахунки банків та клієнтів;
 - розміщує залучені кошти від свого імені та на власний ризик;
 - надає гарантії, поручительства та інші зобов'язання від третіх осіб;
- надає послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;
- випускає, купує, продає і обслуговує чеки, векселі та інші оборотні платіжні інструменти;

- випускає банківські платіжні картки і здійснює операції з використанням цих карток;
- здійснює операції з валютними цінностями;
- здійснює операції купівлі та продажу цінних паперів від свого імені та за дорученням клієнтів;
- емітує власні цінні папери;
- здійснює інвестиції у статутні фонди та акції інших юридичних осіб;
- здійснює депозитарну діяльність і діяльність з ведення реєстрів власників іменних цінних паперів

Динаміку змін основних показників зображено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Зміни основних показників діяльності ПАТ «ПУМБ» за 2020 – 2022 роки

Показник (тис. грн.)	2020р	2021р	2022р	Відхилення відносно попереднього року			
				у 2021 році		у 2022 році	
				абс., тис. грн.	відн., %	абс., тис. грн.	відн., %
Статутний капітал	3294492	3294492	3294492	0	100,00	0	100,00
Кошти клієнтів	27584757	33185516	37194276	5600759	120,30	4008760	112,08
Кредити клієнтам	26287616	24755755	25495599	-1531861	94,17	739844	102,99
Чистий прибуток	-1752470	367011	785827	2119481	-20,94	418816	214,12
Всього активів	37644091	44552608	46532329	6908517	118,35	1979721	104,44
Всього зобов'язань	33977442	40504313	41659069	6526871	119,21	1154756	102,85
Всього капіталу	3666649	4048295	4873260	381646	110,41	824965	120,38

З таблиці 2.1 спостерігається, що всі показники за звітний період тільки збільшувалися. Тільки статутний капітал остається незмінним. Кошти клієнтів збільшилися на 4008760 тис. грн., або на 12,08%; сума наданих клієнтам кредитів збільшилась на 739844 тис. грн., або на 2,99%; чистий

прибуток зріс на 418816 тис. грн., або на 114,12%; загалом активів стало більше на 1979721 тис. грн., або на 4,44%; сума всіх зобов'язань зросла на 1154756 тис. грн., або на 2,85%; загальний капітал збільшився на 824965 тис. грн., або на 20,38%.

2.2. Аналіз динаміки та структури депозитних операцій АТ «ПУМБ»

Війна виявилася своєрідним натуральним експериментом, природним стрес-тестом для банківської системи України. Розглянемо ефективність депозитної діяльності АТ ПУМБ.

Здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку надано в таблиці 2.2. На її основі розрахуємо коефіцієнт фінансового важеля АТ ПУМБ.

Таблиця 2.2

Залежність ПАТ ПУМБ від залучених коштів

Показник (тис. грн.)	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення відносно попереднього року			
				У 2021р.		У 2022р.	
				Абсолютне	Відн., %	Абсолютне	Відн., %
Зобов'язання банку	33977442	40504313	41659069	6526871	119,21	1154756	102,85
Власний капітал банку,	3666649	4048295	4873260	381646	110,41	824965	120,38
Співвідношення зобов'язань та власного капіталу (коефіцієнт фінансового важеля)	9,27	10,01	8,55	0,74	107,97	-1,46	85,44

Попри значні системні геополітичні, демографічні та макроекономічні шоки, банківський ринок вистояв завдяки зниженню внутрішньої вразливості до ризиків у результаті 8 років реформування та своєчасним антикризовим заходам в процесі воєнних дій.

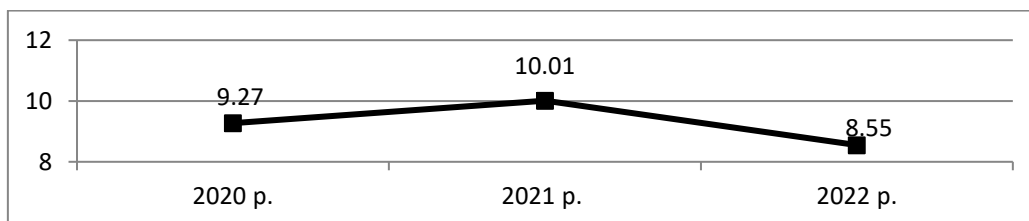

Рис. 2.3 Графік змін коефіцієнту фінансового важеля ПАТ ПУМБ

Таблиця 2.3

Суми коштів на депозитах відкритих в ПУМБ

Показник	2020 р.		2021 р.		Відхилення		2022 р.		Відхилення	
	сума, тис. грн.	питом а вага, %	сума, тис. грн.	питом а вага, %	абсолютн е	відн., %	сума, тис. грн.	питом а вага, %	абсолютн е	відн., %
Юридичні особи										
Поточні рахунки	9345616	33,88	12966859	39,07	3621243	138,75	13279220	35,70	312361	102,41
Строкові депозити	4239587	15,37	5505474	16,59	1265887	129,86	8408626	22,61	2903152	152,73
Фізичні особи										
Поточні рахунки	2942664	10,67	3454739	10,41	512075	117,40	4377968	11,77	923229	126,72
Строкові депозити	11056890	40,08	11258444	33,93	201554	101,82	11128462	29,92	-129982	98,85
Всього коштів клієнтів:	27584757	100,00	33185516	100,00	5600759	120,30	37194276	100,00	4008760	112,08
Загалом депозитів	15296477	-	16763918	-	1467441	109,59	19537088	-	2773170	116,54
Загалом на рахунках	12288280	-	16421598	-	4133318	133,64	17657188	-	12355902	107,52

З аналізу розрахунків бачимо, що за останній рік зобов'язання банку зросли на 1154756 тис. грн., або на 2,85% та склали 41659069 тис. грн.. Власний капітал також збільшився на 824965 тис. грн., або на 20,38% та склав на кінець 2021 року 4873260 тис. грн.. Через те, що капітал зріс швидше за зобов'язання, коефіцієнт фінансового важеля за 2021 рік зменшився на 1,46 та склав 8,55. Зменшення цього показника свідчить про зниження ділової активності банку, але про підвищення його фінансової стабільності. Значення коефіцієнта фінансового важеля повинно бути близько 20 : 1, тобто ПУМБ підтримує його в межах норми.

Банківська система загалом стійко відповіла не лише на перші воєнні виклики, зберігши керованість та безперебійність платежів, а й втрималась на довшій дистанції. ПУМБу вдалося зберегти приплив коштів населення на рахунки та адаптувати операційні процеси до осінньо-зимових ракетних обстрілів та блекаутів. Незважаючи на відтік коштів по банківській системі, ПУМБ став одним із лідерів ринку по утриманню ресурсів.

Розглянемо показники та зміни обсягів депозитів АТ «ПУМБ» за 2020-2021 роки, зображені в таблиці 2.3.

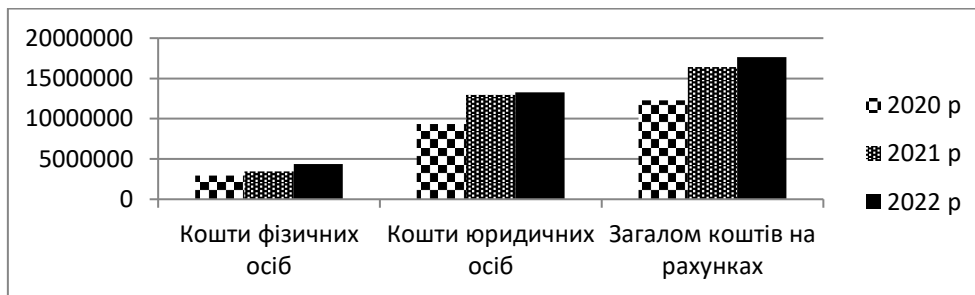

Рис. 2.4 Динаміка обсягів коштів на поточних рахунках ПУМБ

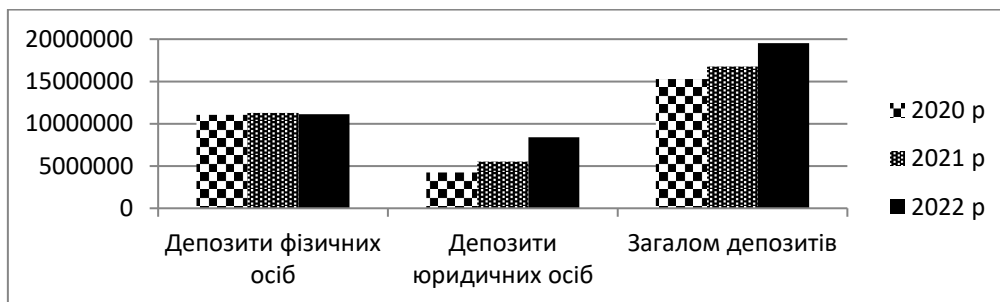

Рис. 2.5 Динаміка обсягів депозитних вкладів ПУМБ

Виходячи з цих даних видно, що загальна сума депозитів фізичних осіб майже не змінювалась за останні роки. У 2022 році, порівняно з 2021 роком, вона зменшилась на 129982 тис. грн., або на 1,15%. Але обсяг депозитів юридичних осіб помітно збільшувався. Так, за 2022 рік сума депозитів юридичних осіб збільшилась на 2903152 тис. грн., або на 52,73%. Через це і загальна сума всіх депозитів була збільшена у 2022 році на 2773170 тис. грн., або на 16,54%. Також збільшились обсяги коштів населення в банку, утім вони переважно акумулюються на поточних рахунках через концентрацію тимчасово невикористаних виплат військовослужбовцям, бюджетникам та переміщеним особам.

2.3. Аналітичні дослідження депозитної політики АТ «ПУМБ»

Розрахуємо основні показники ефективності депозитної політики ПАТ ПУМБ та розглянемо динаміку їх змін.

Таблиця 2.5

Показники ефективності депозитної політики «ПУМБ» за 2020 -2021 р.

Показник (тис. грн.)	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення відносно попереднього року			
				У 2021р.		У 2022р.	
				Абсолютне	Відн., %	Абсолютне	Відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8
Показник прибутковості активів	-0,047	0,008	0,017	0,055	-	0,009	205,01
Генеральний коефіцієнт надійності	0,120	0,134	0,157	0,014	111,33	0,023	117,57
Рівень надійності капіталу в пасивах банку	0,108	0,100	0,117	-0,008	92,62	0,017	117,04
Частка власного капіталу, сформована за рахунок прибутку	0,101	0,186	0,324	0,085	183,45	0,138	173,99
Ефективність використання банком залучених ресурсів	0,900	0,749	0,745	-0,151	83,19	-0,003	99,55
Ефективність операцій банку	-0,057	0,012	0,025	0,069	-	0,013	209,11
Ефективність використання власного капіталу	1,798	1,602	1,486	-0,196	89,09	-0,115	92,79
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт використання депозитів	1,719	1,477	1,305	-0,242	85,93	-0,172	88,37
Рівень диверсифікації депозитів	0,283	0,163	0,284	-0,120	57,59	0,121	173,91

Рівень диверсифікації депозитів визначається кількістю та питомою вагою великих депозитів, які збільшують ризик втрат та порушення ліквідності у випадку дострокового вилучення депозиту. Сума всіх великих депозитів не повинна перевищувати розмір капіталу банку. [24]. Розраховані показники наведені в таблиці 2.5.

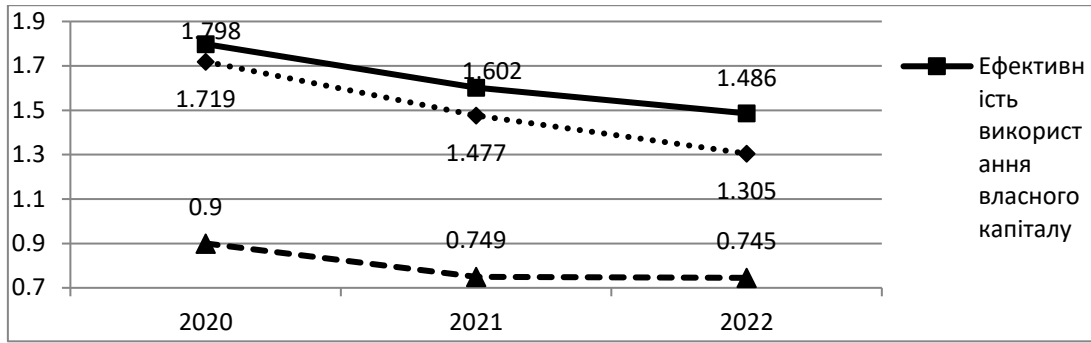

Рис. 2.7 Динаміка коефіцієнту ефективності використання власного капіталу, залучених ресурсів та депозитів ПАТ «ПУМБ»

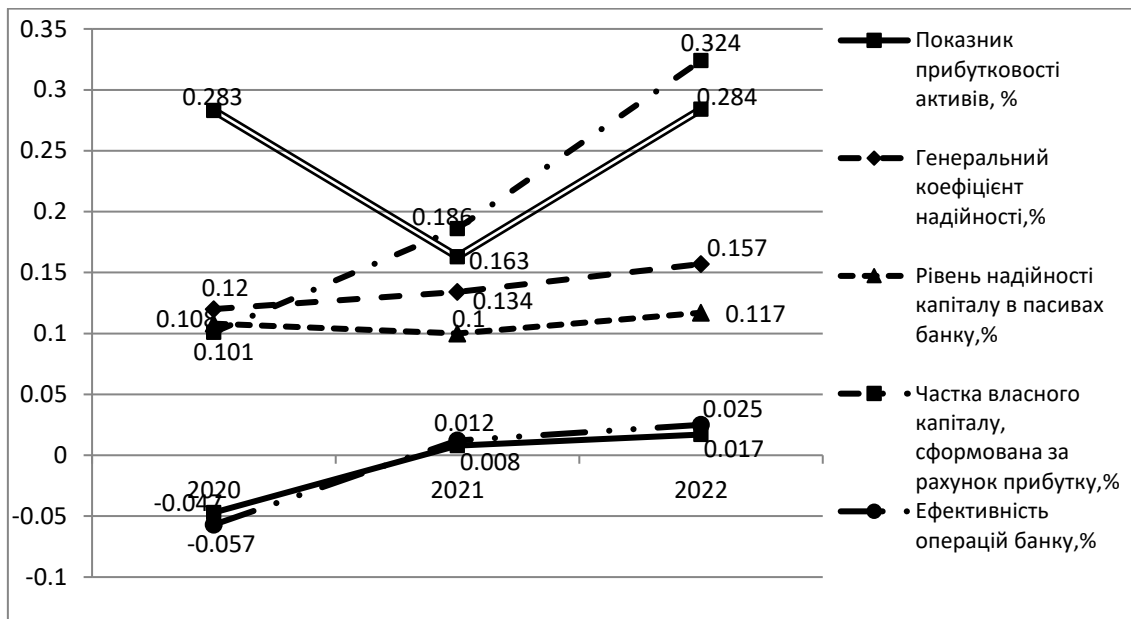

Рис. 2.8 Динаміка показників ефективності депозитної політики ПАТ «ПУМБ»

Розглянувши показники ефективності видно, що в цілому ПУМБ за 2022 рік працював ефективніше, ніж за 2021 та 2020 роки.

Показник прибутковості активів за звітний рік зріс на 0,009, або на 5,01% і склав 0,017. Зміна відбулася завдяки значному збільшенню розміру чистого прибутку за 2022 рік, а також через незначне збільшення кількості активів.

Генеральний коефіцієнт надійності на кінець 2022 року склав 0,157, що на 0,023 або на 17,57% більше ніж у попередньому році. Зріст коефіцієнту відбувся завдяки збільшенню розміру власного капіталу.

Рівень надійності капіталу в пасивах банку за 2022 рік склав 0,117 що більше на 0,017 або на 17,04% ніж у 2021 році. Збільшення відбулося завдяки збільшенню власного капіталу, але показник досі замалий через великий розмір зобов'язань.

Коефіцієнт частки власного капіталу, сформованої за рахунок прибутку збільшився на 0,138 або на 73,99% і склав 0,324 у 2022 році. Підвищення відбулося завдяки нарощуванню власного капіталу при незмінному статутному капіталі.

Показник ефективності використання банком залучених ресурсів у 2022 році склав 0,745, що на 0,003 або на 0,45% менше, ніж у минулому році. Це відбулося через те, що кількість працюючих активів зросла слабкіше, ніж кількість зобов'язань. Проте показник незначно нижче за нормативне значення

Показник ефективності операцій банку виріс на 0,013 або на 109,11% і склав у 2022 році 0,025. При відносно незмінній кількості працюючих активів банк подвоїв розмір чистого прибутку, тому показник значно виріс.

Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу складає 1,486 у 2022 році, що на 0,115 або на 7,21% менше ніж у минулому році. Відбулося це через стрімкий зріст власного капіталу, та банк не встиг його ефективно реалізувати у роботі.

Коефіцієнт використання депозитів знизився на 0,172 або на 11,63% і склав 1,305 за 2022 рік. Показник зменшився через те, що загальна сума вкладів за цей рік зросла сильніше на відміну від майже незмінної кількості виданих кредитів.

Рівень диверсифікації депозитів склав збільшився на 0,121 або на 73,91% і склав 0,284. Збільшення кількості великих депозитів підвищує ризик втрати значних сум коштів при достроковому розірванні цих договорів, проте полегшує контроль та управління цими коштами. Сума великих депозитів ПУМБ більша за суму власного капіталу, що може мати негативні наслідки.

Висновки до розділу 2

Фундаментальна причина росту банківських активів на 17,9% до 2,7 трлн грн - вимушена емісія гривні з боку НБУ особливо на перших етапах війни для забезпечення покриття нових бюджетних потреб на воєнні та соціальні видатки. Надлишкові кошти в основному лишились у периметрі обліку банківської системи і це є позитивним моментом. Чисті кредити пішли на спад. З огляду на слабкий платоспроможний попит на нові позики і ріст непрацюючих кредитів (NPL) до 38,1%. Бізнес і населення наразі не готові виплачувати високі відсоткові ставки та брати на себе додаткові зобов'язання в умовах війни. Кредитне замороження дещо пом'якшується хіба ростом кредитування агросектору, зокрема через механізм бюджетної програми підтримки «Доступні кредити 5-7-9%». Обсяг пільгових кредитів уже сягнув третини від усіх залишків за корпоративними кредитами банків у національній валюті. На +31,2% збільшились обсяги коштів населення в банках, утім вони переважно акумулюються на поточних рахунках через концентрацію тимчасово невикористаних виплат військовослужбовцям, бюджетникам та переміщеним особам у системних банках. Утримання рентабельності на відносно хороших рівнях - це, як не дивно, в умовах війни також є сигналом стійкості. На перший погляд, загальносистемна рентабельність капіталу (ROE) на рівні 10,9% виглядає як позитив, втім зазирнувши у деталі, можна побачити, що джерелом прибутків для багатьох банків були процентні доходи від вкладень в ОВДП та депозитні сертифікати НБУ. Загальний огляд динаміки банківського сектора не дає підстав для значного песимізму. НБУ і банкам вдалось уникнути ймовірної катастрофи в надзвичайно складних умовах зовнішнього середовища.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

В Україні особливого значення набуває підвищення ефективності функціонування ринкової інфраструктури, що вимагає кардинальних якісних перетворень у банківській сфері, а відповідно, реалізації адекватної політики комерційними банками. Перехід від адміністративно-командних методів управління банківською системою до економічних посилює роль конкуренції та зумовлює необхідність врахування потреб клієнтів грошово-кредитного ринку, розробки і реалізації ефективної депозитної і кредитної політики. Особливої актуальності питання формування депозитної політики набувають в умовах сучасної фінансової кризи [27].

Досвід країн з розвинутою ринковою системою підтверджує, що головною функцією комерційних банків є сприяння мобілізації заощаджень суб'єктів господарювання, спрямування їх у напрямку найефективнішого використання, опосередковано збільшуючи загальну масу інвестицій та потенціал економічного зростання. Необхідними умовами для створення ефективної банківської системи в Україні є можливість та практичне здійснення переливу фінансових коштів між суб'єктами господарювання, надання споживачам свободи вибору між різними об'єктами розміщення тимчасово вільних грошових коштів, а також надання рівних прав усім, хто пред'являє попит на кредитні ресурси.

Вважають, що «Розвиток банківської системи спричинив загострення конкуренції між комерційними банками за ресурси та ефективні напрямки їх розміщення. Це призвело до поступового зниження прибутковості банківської діяльності. Тепер для успішного функціонування та розширення діяльності банківської установи недостатньо залучати кошти за нижчою ціною, а розміщувати за вищою, для цього необхідно створювати ефективну систему менеджменту банку. Для підтримки своєї конкурентоспроможності банки вимушені пропонувати своїм клієнтам все нові послуги, застосовувати

різноманітні фінансові інструменти та розширювати свою діяльність» [28, с.18].

Існує пряма залежність між заощадженнями, споживанням і депозитною політикою. Кожен комерційний банк включає в механізм банківського менеджменту необхідність розробки і реалізації депозитної політики. Депозитна політика комерційного банку виступає складовою банківського менеджменту, це комплекс заходів по формуванню депозитного портфеля, а також різноманітні форми та методи щодо реалізації конкурентних позицій на ринку депозитних послуг з метою забезпечення необхідних обсягів депозитних ресурсів.

«Депозитна політика комерційного банку спрямована на оптимізацію витрат по залученню коштів на депозитному ринку за умови їх ефективного використання» [29, с. 15].

Депозитна політика як складова системи управління діяльністю банку включає напрямки та завдання (табл. 3.1), створених з метою розвитку депозитних операцій та підвищенні їх ефективності.

Таблиця 3.1

Напрямки депозитної політики

Напрямки	Характеристика завдання
Аналіз депозитного ринку	вивчення потреб споживачів, вивчення депозитних політик конкурентів, оцінка впливу політики НБУ на стан депозитного ринку і тенденції його розвитку
Визначення цільових ринків для мінімізації депозитного ризику	підвищення рівня макроекономічних досліджень кожного сегменту ринку з метою завоювання конкурентних позицій на певних сегментах ринку, а також ідентифікація, контроль та моніторинг ризиків
Мінімізація витрат у процесі залучення коштів на депозити	постійний пошук шляхів і засобів зменшення процентних витрат за залученими ресурсами, раціоналізація банківського бізнесу
Оптимізація управління депозитним та кредитним портфелями банку	підтримка взаємного зв'язку та взаємного узгодження між депозитними операціями та операціями з видачі кредитів за сумами та строками депозитів і кредитних вкладень
Підтримка ліквідності банку і підвищення його стійкості	підтримка дорогих і низькооплачуваних депозитних ресурсів на такому рівні щоб забезпечити відповідну рентабельність банківської установи та ліквідність балансу

Формуючи свою політику сьогодні, вітчизняні банки повинні спиратися на знання та досвід, що існує в світі. Досвід країн з розвинутою ринковою системою підтверджує, що важливою складовою всієї банківської політики є політика формування ресурсної бази.

Основна частина банківських ресурсів утворюється в процесі здійснення депозитних операцій банку, від ефективної і правильної організації яких залежить стійкість функціонування кредитної організації. Ефективне управління пасивами потребує здійснення науково обґрунтованої депозитної політики.

В процесі розробки депозитної політики необхідно враховувати економічні, соціальні та політичні цілі як складові частини управління банківською системою, орієнтовані на досягнення високого рівня розвитку економіки, а також рівень розвитку конкретного банку. Банківській установі важливо удосконалювати управління депозитними операціями тому що це дає можливість регулювати, управляти, раціонально організовувати взаємини між банком і його клієнтами щодо прямого і зворотного руху коштів.

«Для реалізації депозитної стратегії банку доцільно виділити такі методи:

- управління та реалізація депозитної програми шляхом корегування строків депозитних рахунків;
- управління та реалізація депозитної програми з допомогою відсоткової ставки за депозитними рахунками;
- розробка і продаж на основі депозитних операцій нових банківських продуктів;
- конкурентна цінова політика банку на ринку депозитних продуктів» [30, с. 207].

Крім того, депозитне залучення коштів залежить, в основному, від ініціативи потенційних вкладників, а не від банку.

«При адаптації депозитної політики до потреб клієнтів банкам слід не відкидати комплексного підходу щодо її формування та реалізації. Цей підхід

відображається в розробці теоретичних основ, пріоритетних напрямів розвитку банку, а також визначенні найбільш ефективних і оптимальних для даного етапу розвитку установи тактичних прийомів і методів реалізації депозитної політики». [31, с. 86]

«До тактичних інструментів управління депозитними операціями належать заходи поліпшення внутрішньої організації депозитної роботи банку:

- удосконалення порядку виконання депозитних угод;
- поліпшення роботи персоналу банку, який займається пасивними операціями;
- впровадження нових форм роботи з клієнтами;
- зниження ймовірності ризику та нерациональних рішень тощо». [32, с. 183]

«На сьогодні нові тенденції у розвитку банківського сектору визначаються посиленням конкуренції між банківськими інститутами і перш за все в традиційних сферах діяльності, на депозитному та кредитному ринках. Залучені банками кошти різноманітні за складом. Такий підхід змінює ринок депозитів і робить актуальним банківські продукти, що поєднують у собі прибутковість і доступ до коштів, тому депозитна політика забезпечує:

- залучення зобов'язань на тривалий термін з метою надання довгострокових кредитів та здійснення широкомасштабних інвестицій;
- залучення коштів на вимогу з метою оптимізації структури балансу, дотримання показників ліквідності, здійснення поточних активних операцій;
- залучення ресурсів на коротко та довгостроковий період з метою прибуткової діяльності банку» [33].

При дослідженні методів управління залученими ресурсами необхідно зауважити, що у практиці українських банків перевага надається ціновим

методам, що визначає самостійність при встановленні ціни по депозитах комерційними банками. Хоча зростання конкуренції змушує комерційні банки йти на затрати для реалізації маркетингової політики і розширення спектру банківських послуг з метою залучення потенційних клієнтів.

На сьогодні обсяг готівки на руках у населення є досить значним, і ті комерційні банки, які зможуть запропонувати індивідуальним вкладникам більший комплекс високоякісних послуг, отримають у своє розпорядження значні суми додаткових ресурсів. Розвиток таких послуг вимагає від банківських установ нових підходів до встановлення форм депозитних рахунків, впровадження нової техніки та технології ведення банківських операцій із застосуванням різноманітних засобів (чекових книжок, кредитних карток та ін.). Це дозволило б повніше задовольнити потреби клієнтів банку у різноманітних послугах, поліпшити якість обслуговування, підвищити зацікавленість фізичних осіб у розміщенні своїх коштів на поточних рахунках в банку і таким чином залучити нових вкладників.

«Як перспективний напрям удосконалення депозитних операцій можна запропонувати розширення кола депозитних рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування, що надаватиме вкладникам банку додаткові можливості по використанню своїх коштів із прийнятним рівнем доходів». [34, с. 42]

У відносинах комерційних банків з різними групами клієнтів, як з фізичними особами, так і з юридичним, доцільно було б використовувати депозитні рахунки, що мають змішаний режим функціонування. Корисним щодо цього є досвід зарубіжних комерційних банків у застосуванні NOW рахунків. З одного боку, кошти, що зберігаються на таких рахунках, можуть використовуватися для здійснення платежів, а з іншого - вони є своєрідними фінансовими інвестиціями, що приносять їх власникам певні доходи.

З метою оптимізації депозитного портфеля та для забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозити можна рекомендувати спрощення режиму функціонування відповідних рахунків,

тобто порядку зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків. Слід більш широко застосовувати строкові вклади з додатковими внесками, а також скоротити обмеження на здійснення розрахунків із використанням коштів, що містяться на ощадних та строкових депозитах. У перспективі чітке розмежування різних видів депозитів - до запитання, строкових, ощадних, - буде поступово зникати, що підтверджується досвідом комерційних банків розвинених країн, де все більше розширюється сфера застосування змішаних типів рахунків.

Ефективним методом додаткового залучення комерційними банками коштів на депозити може стати застосування комплексного обслуговування клієнтури. Крім традиційного кредитно-розрахункового та касового обслуговування, комерційні банки надаватимуть своїм клієнтам низку додаткових послуг. Постійне розширення діапазону послуг, зниження їх вартості, покращення якості кредитно-розрахункового та касового обслуговування, надання різноманітних консультацій сприятимуть збільшенню обсягів кредитних ресурсів банку, забезпечуючи йому належний рівень прибутковості при здійсненні активних операцій.

Вищесказане дозволяє зробити такі висновки:

1) банківська система України знаходиться на етапі якісного зростання, що визначається загостренням конкуренції і посиленням вимог до діяльності банківських інститутів, що визначає необхідність розробки ефективної депозитної політики з метою залучення потенційних клієнтів. Відкриття депозитних вкладів на сьогодні є першим етапом співпраці банку і клієнта; встановлення взаємовідносин через відкриття депозитного рахунку дозволяє зацікавити клієнта в отриманні подальших послуг комерційного банку і сформувати механізм різнопланової співпраці "клієнт-банк", який характеризується високим ступенем довіри, мінімізацією ризику та зацікавленістю сторін в ефективній діяльності кожного із суб'єктів;

2) низький рівень власного капіталу українських комерційних банків посилює значення залучених через депозитні рахунки коштів при формуванні

ресурсної бази банківських інститутів, та визначає необхідність реалізації ефективної депозитної політики в системі банківського менеджменту. Депозитна політика повинна бути взаємопов'язаною із кредитною політикою і забезпечувати реалізацію останньої. Саме такий підхід на сьогодні може забезпечувати ліквідність, фінансову стійкість і одночасно прибутковість комерційного банку.

3) зростання конкуренції на депозитному ринку за умови одночасного зниження відсоткової ставки визначає необхідність для банківських інститутів запровадження якісно нових депозитних інструментів, використання яких забезпечує клієнтам банку можливість їх реалізації як фінансових активів при здійсненні кредитних операцій. У подальшому це стане передумовою для використання депозитних інструментів на фондовому ринку [27].

При прийнятті рішення про розміщення власних коштів на депозитах клієнти керуються трьома основними міркуваннями:

- надійність банку;
- рівень процентної ставки;
- якість обслуговування клієнтів.

Якщо раніше банк пропонував клієнтам стандартний набір банківських послуг, то зараз він змушений постійно розробляти нові види банківських продуктів, що адресовані конкретним групам клієнтів – великим підприємствам, дрібним фірмам, окремим категоріям фізичних осіб (студентам, молодим сімейним парам, пенсіонерам) та ін. «Банки разом з тим відмовляються від примусового нав'язування послуг і акцентують увагу на максимальному задоволенні потреб клієнтів. Тактика "силового тиску" (high pressure selling) може дати тимчасовий ефект і привести до збільшення оборотів банку, але, у кінцевому рахунку, банк програє, втрапить клієнтів. Саме тому банк повинен орієнтуватися на задоволення дійсних, а не вигаданих потреб, дати клієнтові те, що він дійсно бажає. Тільки таким

чином можна втримати клієнтуру в умовах конкурентної економіки». [35, с. 209]

У роботі О.В. Дзюблюка визначено, що «в останні роки все більше приватних осіб – клієнтів банків в країнах з розвиненою ринковою економікою підключаються до системи “домашнього банкіра” (home banking), яка пропонується багатьма банками. Використовуючи дану систему, власник рахунку в банку отримує можливість передачі будь-якої інформації за допомогою комп’ютерної техніки, відповідного програмного забезпечення та мережі Інтернет» [36, с. 195]. Задки цим можливостям клієнт може управляти різними видами рахунків – поточними, строковими та ін.

Послуги домашнього банкіра включають:

- отримання виписки з рахунку на поточну дату;
- замовлення чекової книжки та інших документів;
- здійснення платежів з рахунку на рахунок;
- здійснення розрахунків з підприємствами, організаціями, установами за придбаними товарами, наданими послугами, виконаними роботами, сплатою комунальних платежів, розрахунки з місцевими органами влади, податковою адміністрацією тощо;
- купівля-продаж цінних паперів клієнтом самостійно.

«Власник «домашнього банкіра» може заздалегідь фіксувати дату здійснення операції, наприклад, скласти кошторис витрат на поточний місяць з визначенням конкретних дат здійснення різних платежів. Таку систему доцільно використовувати не лише при обслуговуванні фізичних осіб, але й невеликих фірм, обороти яких є невеликими.

Така послуга дає можливість клієнтам отримати різного роду інформацію, зокрема про залишки на своїх рахунках, а також проводити нові операції без контакту з персоналом банку, так як ця система працює в той час, коли банк не працює». [37, с. 432]

Ефективне проведення операцій на ринку цінних паперів, особливо інвестиційних, можливе лише за умови використання при цьому відповідних

інформаційних технологій. Тому банки у багатьох країнах світу пропонують своїм клієнтам прямий доступ до торгів на фондових біржах через систему інтернет-торгівлі (Інтернет – трейдингу). Основне завдання цієї системи полягає у наданні можливостей клієнтам отримувати необхідну аналітичну інформацію та проводити операції з цінними паперами при наявності доступу до мережі Інтернет. Така система торгівлі цінними паперами має широкий набір можливостей. Вона відображає поточне становище фондового ринку, дозволяє відслідковувати зміну котирувань за будь-який період часу за всіма видами цінних паперів, які пропонуються на торговельних майданчиках. На екрані свого монітора інвестор може спостерігати за даними, що були раніше доступні тільки професійним учасникам.

З метою обслуговування клієнта з максимально можливим комфортом традиційними заходами банків є розширення мережі філій та продовження часу обслуговування. Однак із розвитком сучасних технологій нині у банківській практиці все більш доцільно користуватися віддаленим (дистанційним) банківським обслуговуванням фізичних і юридичних осіб через банкомати, управління рахунком (банкінг) через телефон, Інтернет тощо.

Важливим напрямком діяльності, на який сьогодні банкам доцільно звернути увагу, є ряд трастових послуг, які прямо не пов'язані із депозитною діяльністю, але дозволяють тимчасово залучити вільні кошти клієнтів – фізичних та юридичних осіб. Розвиток цих операцій в світі став можливим в умовах накопичення певних матеріальних та фінансових активів як окремими громадянами, так і підприємствами, корпораціями, що зумовлює об'єктивну необхідність правильно ними розпорядитися, контролювати та примножити їх. Це спричинило виникнення та розвиток трастових послуг, виконанням яких у більшості країн займаються переважно банки, які здійснюють: облік операцій, зберігання цінностей, операції з цінними паперами, послуги з фінансового аналізу та прийняття рішень, а також, на думку деяких відомих науковців – депозитні операції.

Казимагомедов А.А. у своїй роботі зауважує, що «за характером розпорядження щодо довіреної власності трастові операції можна класифікувати на активні і пасивні. Активні трастові операції являють собою операції банків з продажу, передачі у борг чи заставу певних активів без згоди довірителя на це. На відміну від активних, здійснення пасивних трастових операцій передбачає управління певним, що не можуть бути продане. Ці операції є для банків надзвичайно актуальними, оскільки дають змогу банкам формувати додаткові фінансові ресурси, які можна використати при здійсненні активних операцій, тобто для них є характерною депозитна природа» [38, с. 253].

Будь-якому банку необхідно використовувати весь набір послуг та розробляти нові банківські послуги з метою реалізації асортиментної стратегії банку, яка заснована на удосконаленні вже наданих послуг, розширення їхніх модифікацій і способів надання, що поліпшує їхні споживчі властивості. Асортиментну політику банківської установи визначає ефективність процесу створення і впровадження специфічного банківського продукту на ринок. Сутність асортиментної політики полягає у визначенні й підтримці оптимальної структури набору пропонованих послуг, який необхідно продавати, виходячи з цілей самого банку. Основними завданнями асортиментної політики банку є:

- визначення і задоволення запитів споживачів-клієнтів;
- оптимальне використання технологічних знань і досвіду самого банку;
- оптимізація фінансових результатів;
- перетворення різних потенційних банківських послуг у реальні;
- дотримання принципів гнучкості процесу наданих послуг, оптимальної кваліфікації кадрів і (або) іншої логічної залежності.

Отже, в Україні з появою надійних інструментів фінансового ринку використання нових форм депозитів могло б стати важливим напрямом на шляху до істотного розширення пропозиції банками таких видів послуг, які б забезпечували індивідуальним вкладникам та суб'єктам господарювання

прибуткове розміщення своїх ресурсів з одночасною можливістю використання коштів для розрахунків або вилучення готівки.

Висновки до розділу 3

Визначаючи основні напрямки підвищення ефективності депозитної політики комерційного банку було з'ясовано, що формуючи свою політику сьогодні, вітчизняні банки повинні спиратися на знання та досвід, що існує в світі. Досвід країн з розвинутою ринковою системою підтверджує, що важливою складовою всієї банківської політики є політика формування ресурсної бази.

Основна частина банківських ресурсів утворюється в процесі здійснення депозитних операцій банку, від ефективної і правильної організації яких залежить стійкість функціонування кредитної організації. Ефективне управління пасивами потребує здійснення науково обґрунтованої депозитної політики.

У процесі розробки депозитної політики необхідно враховувати економічні, соціальні та політичні цілі як складові частини управління банківською системою, орієнтовані на досягнення високого рівня розвитку економіки, а також рівень розвитку конкретного банку.

При дослідженні методів управління залученими ресурсами необхідно зауважити, що у практиці українських банків перевага надається ціновим методам, що визначає самостійність при встановленні ціни по депозитах комерційними банками. Хоча зростання конкуренції змушує комерційні банки йти на затрати для реалізації маркетингової політики і розширення спектру банківських послуг з метою залучення потенційних клієнтів.

Ефективним методом додаткового залучення комерційними банками коштів на депозити може стати застосування комплексного обслуговування клієнтури. Крім традиційного кредитно-розрахункового та касового обслуговування, комерційні банки надаватимуть своїм клієнтам низку додаткових послуг.

ВИСНОВКИ

Важливим інструментом формування ресурсної бази є депозитна політика банку.

Розкриваючи економічну сутність та зміст депозитної політики комерційного банку було визначено, що депозитна політика банку – це система заходів банку із формування портфеля депозитних послуг, різноманітних форм і методів здійснення цих заходів, визначення його конкурентних позицій на даному сегменті ринку та забезпечення стійкості і надійності ресурсної бази.

Депозитна політика банківської установи ґрунтується на дослідженні досягнутого рівня розвитку депозитних відносин банку з клієнтами і націлена на їх удосконалення та розвиток. Комерційному банку важливо розробляти депозитну політику насамперед тому, що це дає можливість регулювати, управляти, раціонально організовувати взаємини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху коштів.

Джерелами формування банківських депозитних ресурсів є тимчасово вільні кошти фізичних та юридичних осіб: кошти населення, підприємств та організацій, залучені у формі вкладів, та інші кошти клієнтів на поточних та інших рахунках банківських установ. Для залучення депозитних ресурсів банки відкривають поточні та строкові рахунки як для фізичних і юридичних осіб, так і для банків.

Розглянувши поняття та класифікацію депозитних операцій комерційних банків з'ясували, що депозит (вклад) — це зобов'язання банку за тимчасово залученими коштами фізичних і юридичних осіб або цінними паперами за відповідну плату. Депозити утворюються за рахунок вкладу в банк суми грошей готівкою або у безготівковій формі, у вигляді цінного папера, що належить до оплати.

Основною задачею залучення депозитних коштів комерційними банками є створення пасивних джерел виконання банками активних операцій з залученими коштами з метою отримання прибутку від активних операцій, який перевищує витрати на залучення депозитних коштів.

Досліджуючи методичні підходи до аналізу депозитної діяльності банку визначили, що діяльність банківських установ базується на певних принципах, серед яких особливе значення має принцип ефективного використання залучених ресурсів. Відповідно з цим принципом залучені кошти повинні бути не тільки збережені, а й повернені з приростом (депозитним процентом), який становить частку загального приросту авансованої вартості (позичкового відсотка).

Визначення ефективності депозитної політики банку доцільно проводити з урахуванням основних 4 етапів аналізу.

Надаючи загальну організаційно-економічну оцінку АТ «ПУМБ» було досліджено, що банк був створений як закрите акціонерне товариство 20 листопада 1991 року. 23 грудня 1991 року зареєстрований НБУ. У квітні 1992 року почав здійснювати банківські операції. Станом на 31 грудня 2022 року акціонерами Банку є «СКМ ФІНАНС» (92,3% акціонерного капіталу), SCM HOLDINGS LIMITED (Кіпр) (7,7% акціонерного капіталу) (на 31 грудня 2021 року – акціонерами Банку є «СКМ ФІНАНС» (92,3% акціонерного капіталу), SCM HOLDINGS LIMITED (Кіпр) (7,7% акціонерного капіталу)). Фактичний контроль Банку здійснює громадянин України пан Р.Л. Ахметов. ПУМБ входить до ТОП-10 українських банків за ключовими фінансовими показниками, такими як обсяги активів, розмір власного капіталу, обсягу коштів корпоративних клієнтів, кредитного портфелю та обсягів коштів приватних клієнтів, та інших. Не зважаючи на військовий стан в країні всі основні показники діяльності за звітний період тільки збільшувалися.

Розглянувши аналіз динаміки та структури депозитних операцій ПАТ «ПУМБ» вирахували, що загальна сума депозитів фізичних осіб майже не змінювалась за останні роки.

У 2022 році, порівняно з 2021 роком, вона зменшилась на 129982 тис. грн., або на 1,15%. Але обсяг депозитів юридичних осіб помітно збільшувався. Так, за 2022 рік сума депозитів юридичних осіб збільшилась на 2903152 тис. грн., або на 52,73%. Через це і загальна сума всіх депозитів була збільшена у 2022 році на 2773170 тис. грн., або на 16,54%.

Фундаментальна причина росту банківських активів на 17,9% до 2,7 трлн грн - вимушена емісія гривні з боку НБУ особливо на перших етапах війни для забезпечення покриття нових бюджетних потреб на воєнні та соціальні видатки. Надлишкові кошти в основному лишились у периметрі обліку банківської системи і це є позитивним моментом.

На +31,2% збільшились обсяги коштів населення в банках, утім вони переважно акумулюються на поточних рахунках через концентрацію тимчасово невикористаних виплат військовослужбовцям, бюджетникам та переміщеним особам у системних банках. Утримання рентабельності на відносно хороших рівнях - це, як не дивно, в умовах війни також є сигналом стійкості. На перший погляд, загальносистемна рентабельність капіталу (ROE) на рівні 10,9% виглядає як позитив, втім зазирнувши у деталі, можна побачити, що джерелом прибутків для багатьох банків були процентні доходи від вкладень в ОВДП та депозитні сертифікати НБУ.

Банківська система загалом стійко відповіла не лише на перші воєнні виклики, зберігши керованість та безперебійність платежів, а й втрималась на довшій дистанції. ПУМБу вдалося зберегти приплив коштів населення на рахунки та адаптувати операційні процеси до осінньо-зимових ракетних обстрілів та блекаутів. Незважаючи на відтік коштів по банківській системі, ПУМБ став одним із лідерів ринку по утриманню ресурсів.

До того ж з кожним роком ПУМБ доказує свою надійність завдяки стабільній праці та розвитку, і це здобуває довіру все більшої кількості клієнтів – юридичних осіб.

Можна впевнено сказати, що кейси реформування банківської системи України під час 2014-2021 рр. та комплексу антикризових заходів фінансової

стабілізації 2022-2023 рр. увійдуть в підручники провідних університетів світу і ретельно вивчатимуться центробанками та міжнародними фінансовими організаціями.

Виявляючи шляхи удосконалення депозитної політики дізналися, що формуючи свою політику сьогодні, вітчизняні банки повинні спиратися на знання та досвід, що існує в світі. Досвід країн з розвинутою ринковою системою підтверджує, що важливою складовою всієї банківської політики є політика формування ресурсної бази.

У процесі розробки депозитної політики необхідно враховувати економічні, соціальні та політичні цілі як складові частини управління банківською системою, орієнтовані на досягнення високого рівня розвитку економіки, а також рівень розвитку конкретного банку.

З метою оптимізації депозитного портфеля та для забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозити можна рекомендувати спрощення режиму функціонування відповідних рахунків, тобто порядку зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків. Ефективним методом додаткового залучення комерційними банками коштів на депозити може стати застосування комплексного обслуговування клієнтури.

Важливим напрямком діяльності, на який сьогодні банкам доцільно звернути увагу, є ряд трастових послуг, які прямо не пов'язані із депозитною діяльністю, але дозволяють тимчасово залучити вільні кошти клієнтів – фізичних та юридичних осіб.

Наведений в роботі аналіз дозволив розробити рекомендації щодо оптимізації депозитної політики банку, що свідчить про високу практичну значимість роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Еш С.М. Депозитна політика комерційного банку та напрями її вдосконалення в умовах економічної кризи. Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті : програма і матеріали 79-ї міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів, (15–16 квітня 2023 р.). НУХТ, 2013. Ч. 4. С. 212–213.
2. Дребот Н.П. Стратегія банківської установи на ринку депозитних послуг. *Регіональна економіка*. 2018. № 4. С. 125–132.
3. Золотарьова О.В. Модифікація депозитної політики комерційних банків України. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С. 65–69.
4. Депозитні операції банків. URL: <http://prostoinvesticii.com>.
5. Лавров Р.В. Депозитна політика банку в сучасних умовах. *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління*. 2020. – № 4(8) . – С. 182–187.
6. Рудан В. Особливості формування депозитної бази вітчизняних банків та її вплив на ліквідність банківської системи. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2021. № 16. С. 218–228.
7. Дзюблюк О.В. Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання : монографія / За ред. д. е. н., проф. О.В. Дзюблюка. Тернопіль : ТНЕУ, 2021. 384 с.
8. Аналіз банківської діяльності: Підручник / За ред. А. М. Герасимовича. Київ: КНЕУ, 2014. 599 с.
9. А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. Аналіз банківської діяльності: Підручник. Київ: КНЕУ, 2015. URL: <https://library.if.ua/book/1/19.html>

- 10.Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: навч. посібник. Київ: КНЕУ. 2019. 280 с. Режим доступу: <https://buklib.net/books/30565/>
- 11.Ліндер Н. Неперервна модель управління грошовими потоками банку. *Фінансові ризики*. 2018. №3. С.107-111.
- 12.Лукасевіч І.Я. Аналіз фінансових операцій. Методи, моделі, техніка обчислення. *Фінанси*. 2018. 400с.
- 13.Масленчиков В.В. Закордонні фінансові системи В.В. ТД «Еліт-2000», 2020.392с.
- 14.Онишко С. Деякі проблеми кредитного забезпечення потреб економіки інноваційного типу: досвід України. *Вісник НБУ*. 2017. №4. С.50-53.
- 15.Пернарівський О. Аналіз, оцінка та способи зниження банківських ризиків. *Вісник НБУ*. 2018. №4. С.4-57.
- 16.Погостинская Н.Н.. Системний аналіз фінансової звітності. ИНФРА, 2020. - 204с.
- 17.Саннікова Н.С. Теоретичні та практичні аспекти ефективності депозитної політики банку. *Регіональна економіка*. 2021. № 1. С. 121-125.
- 18.Перший Український Міжнародний Банк. Корпоративне управління. URL: <https://about.pumb.ua/management> (дата звернення 10.03.2023)
- 19.Перший Український Міжнародний Банк. Структура власності Банку. URL: https://about.pumb.ua/management/bank_property (дата звернення 15.03.2023)
- 20.Перший Український Міжнародний Банк. Банк сьогодні. URL: <https://about.pumb.ua/> (дата звернення 25.02.2023)
- 21.Волкова В.В. Теоретичні основи оцінки прибутковості комерційного банку. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPE_2015/Economics/1_192886.doc.htm
- 22.Навчальні матеріали онлайн. Банківський маркетинг. Надійність комерційного банку. URL: https://pidruchniki.com/18210712/bankivska_sprava/nadiynist_komertsyynogo_banku

23. Аналіз банківської діяльності, Аналіз строкових депозитів, 2023. URL: <https://library.if.ua/book/59/4124.html>
24. Аналіз банківської діяльності: Підручник / За ред. А. М. Герасимовича. Київ: КНЕУ, 2018. 599 с. URL: <http://studentbooks.com.ua/content/view/289/54/1/1/#1121>
25. Навчальні матеріали онлайн. Депозитні операції банків. URL: https://pidruchniki.com/15800119/bankivska_sprava/depozitni_operatsiyi_bank_iv
26. Перший Український Міжнародний Банк. Депозити. URL: <https://retail.pumb.ua/deposit>
27. Приймак І. А. Економічні науки. Банки і банківська система. Напрями вдосконалення депозитної політики комерційних банків на сучасному етапі. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68903.doc.htm
28. Дмитрієва О.А. Депозитні операції в системі послуг комерційного банку: проблеми їх ефективності. *Банківська справа*. 2019. № 2 С. 18-23.
29. Дмитрієва О.А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку. *Фінанси України*. 2018. № 5. С 15-17.
30. Дребот Н. П., Білик О. І. Стратегія управління депозитною діяльністю в банківській установі. *Вісник університету банківської справи НБУ*. 2022. № 2 (14). С. 204–208.
31. Рисін М. В. Адаптація депозитної політики банків до потреб клієнтів. *Вісник університету банківської справи НБУ*. 2019. № 3 (6). С. 85–88.
32. Лавров Р. В. Депозитна політика банку в сучасних умовах // *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2020. № 4 (8) URL: www.nvisnik.geci.cn.ua/pdf/.../182-187.pdf.
33. Полякова Н. М., Ілляшенко О. В. Стратегія управління активними і пасивними операціями банку. URL: www.rusnauka.com/8.../1_104516.doc.htm.

34. Олійник Д. Ресурсна база українських комерційних банків як джерело ліквідності. *Банківська справа*. 2020. № 2 С. 42-44.
35. Спіцин І.О., Спіцин Я.О. Маркетинг у банку: підручник. ЦММС. 2019. 665 с.
36. Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання: [монографія] / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 384 с.
37. Банківський портфель - 3. (Книга менеджера по кредитах. Книга менеджера по розрахункам. Книга менеджера по фондовим і трастовим операціям). СОМИНТЭК. 2015. 620 с.
38. Казімагомедов А.А. Банківське обслуговування населення: іноземний опит: підручник. Махачкала: АЛЕФ, 2017. 460 с.
39. Закон України “Про банки і банківську діяльність” : за станом на 7 грудня 2000 р. № 2121-III. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
40. Закон України “Про Національний банк України” : за станом на 20 травня 1999 р. № 679-XVI Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
41. Закон України “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” : за станом на 20 травня 2001 р. № 2740-III Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
42. Інструкція “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні” : Постанова Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
43. Положення про порядок формування обов'язкових резервів для банків України: Затверджено постановою Правління НБУ № 91 від 16.03.2006 р. URL: <http://zakon.nau.ua>.
44. Положення “Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами”, затверджене Постановою Правління Національного банку України № 516 від 03.12.2003 р. URL: <http://zakon.nau.ua>.

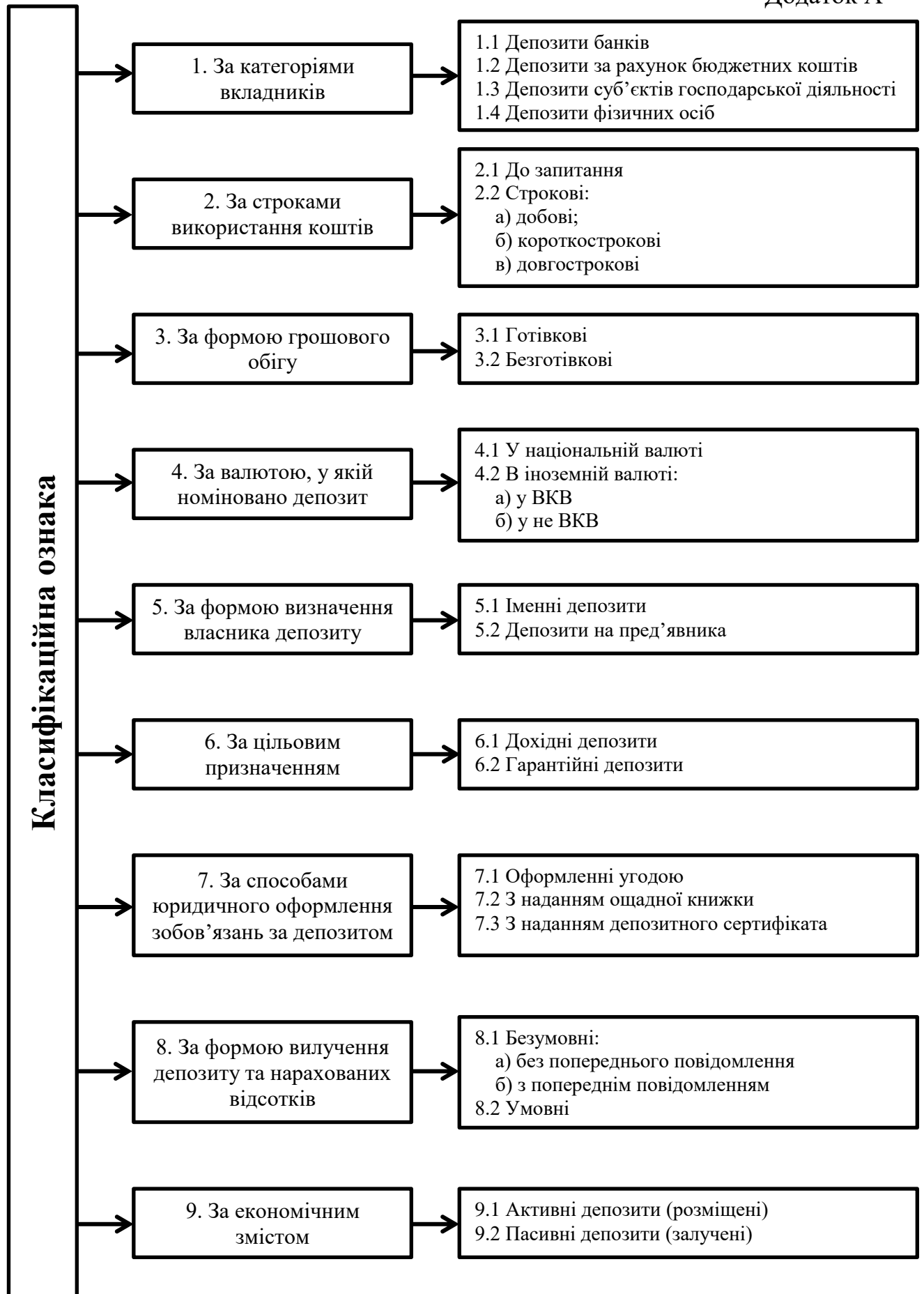
45. Постанова Правління Національного банку України № 49 від 05.02.2009 року. “Про окремі питання діяльності банків”. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
46. Постанова Правління НБУ № 319 від 11.10.2008 року. “Про додаткові заходи щодо діяльності банків”. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
47. Азаренкова Г. М. Фінансові ресурси та фінансові потоки (теоретичний аналіз): монограф. / Г. М. Азаренкова. Нац. банк України. Укр. акад. банківської справи, Харківська філія. Харків. 2003. 102 с.
48. Азаренкова Г. Організація управління фінансовими потоками сучасного банку: стереоскопічний погляд. *Банківська справа*. 2019. № 4 С. 48-63.
49. Аллен Пол Х. Реінжиніринг банку: Програма виживання та успіху / Пер. с англ.: Альпина Паблишер, 2022г. 263с.
50. Аналіз банківської діяльності: навч. посібник / за заг. ред. У. Я. Грудзевича. Націон. Банк України. Київ: УБС НБУ, 2007. 222 с.
51. Банківська справа: підручник. КНОРУС. 2017. 576 с.
52. Стечишин Т. Б., Луців Б. Л. Банківська справа: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ. 2019. 404 с
53. Барилюк І.В. Удосконалення концепції стратегічного управління ресурсним потенціалом банківських установ. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка*. Серія економічна. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка. 2018. Вип. 39. С. 70-75.
54. Бартош О.М. Депозитна політика банку та основні етапи її формування. *Вісник університету банківської справи*. 2018. №3. С. 97-101.
55. Батракова Л.Г. Економічний аналіз діяльності комерційного банку: підручник. Лого.2018. 344с.
56. Васюренко О. В. Банківський менеджмент: посібник. Київ: Академія, 2021. 320 с.
57. Вовчак О., Меда Н. Фінансова стратегія розвитку банку як передумова ефективності його розвитку. *Банківська справа*. 2008. № 3. С. 23–36

- 58.Вожжов А. Депозити до запитання у формуванні стабільної і керованої ресурсної бази банків. *Вісник НБУ*. 2022. №11 С. 5- 7.
- 59.Довгань Ж. Капіталізація банківської системи України. *Вісник Національного банку України*. 2018. №11. С. 10-14.
- 60.Довгань Ж.М. Фінансовий менеджмент у банку: навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2021. 306 с.
- 61.Казімагомедов А.А. Банківське обслуговування населення: іноземний опит: підручник. Махачкала: АЛЕФ, 2017. 460 с.
- 62.Карпінський Б. А. Збалансованість фінансової системи: методологія, оцінка і порівняння: монографія. Львів, 2020. 496 с.
- 63.Кириленко В. Депозитна політика комерційного банку. *Банківська справа*. 2005. № 2. С. 29-36.
- 64.Коваленко В. В. Ефективність банківської системи в умовах глобальної конкуренції. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 5. С. 169-177
- 65.В.І. Міщенко, А.В. Сомик та ін. Ліквідність банківської системи України: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 12 Київ: Центр наукових досліджень НБУ, 2018. 180 с.
- 66.Лобанова А. Л. Ресурсна політика комерційних банків України. *Фінанси України*. 2020. № 1. С. 88-96.
- 67.Лукаsevич І.Я. Аналіз фінансових операцій. Методи, моделі, техніка розрахунків: підручник. Фінанси.2018. 400 с.
- 68.Лютий І.О. Депозитний ринок в інвестиційній політиці економічного зростання. *Фінанси України*. 2022. № 5. С.3-8.
- 69.Операції комерційних банків: Навч. посібник / Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук та ін.; Нац. банк України. Львів. банківський ін-т. – 3-е вид. Київ: Алерта; Львів: ЛБІ НБУ, 2023. 500 с.
- 70.Павлюк С. М. Сутність ресурсів комерційного банку. *Фінанси України*. 2014. № 12.С. 108-115.
- 71.Методичні рекомендації щодо виконання та захисту кваліфікаційних робіт здобувачами вищої освіти ОПП «Менеджмент», «Менеджмент виробничої

сфери», «Менеджмент невиробничої сфери», «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» ОС «Бакалавр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» усіх форм навчання/ укл. В.Я. Омельченко, М.О. Горбашевська, В.М. Мацука. Київ: МДУ, 2023. 35 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Звіт про фінансовий стан за 2022 рік

Активи			
Грошові кошти в касі та дорозі	6	1 499 210	1 162 368
Кошти на рахунках в Національному банку України	7	1 178 795	1 213 522
Заборгованість інших банків	8	5 547 316	5 561 964
<i>Цінні папери:</i>	9		
- які оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		162 887	277 873
- наявні для продажу		10 233 489	9 132 655
Кредити клієнтам	10	25 495 599	24 755 755
Поточний актив з податку на прибуток		2 405	45 405
Інші активи	12	697 098	528 517
Основні засоби	11	1 253 795	1 213 395
Інвестиційна власність	11	149 347	185 857
Нематеріальні активи	11	300 003	287 578
Відстрочені податкові активи	27	12 385	187 719
Всього активів		46 532 329	44 552 608
Зобов'язання			
Заборгованість перед іншими банками	13	865 004	1 147 889
Кошти клієнтів	14	37 194 276	33 185 516
Випущені депозитні сертифікати	15	187 194	691 371
Випущені єврооблігації	16	1 915 014	4 290 540
Інші позикові кошти	17	11 193	18 995
Інші зобов'язання	18	996 732	679 252
Субординований борг	19	489 656	490 750
Всього зобов'язань		41 659 069	40 504 313
Власний капітал			
Акціонерний капітал	21	3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід	21	101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів	21	484 116	509 866
Резерв переоцінки цінних паперів, наявних для продажу	21	69 293	30 155
Резервний фонд	21	1 475 430	1 475 430
Непокритий збиток	21	(551 731)	(1 363 308)
Всього власного капіталу		4 873 260	4 048 295
Всього зобов'язань та власного капіталу		46 532 329	44 552 608

Звіт про фінансові результати за 2022 рік

Процентні доходи	23	5 162 044	5 045 757
Процентні витрати	23	(2 153 448)	(2 913 481)
Чисті процентні доходи		3 008 596	2 132 276
Резерв під знецінення кредитів	8, 10	(1 156 679)	(1 342 526)
Чисті процентні прибутки після вирахування резерву під знецінення кредитів		1 851 917	789 750
Комісійні доходи	24	1 728 227	1 329 330
Комісійні витрати	24	(459 645)	(348 397)
Чисті комісійні доходи		1 268 582	980 933
<i>Чисті прибутки від операцій з іноземними валютами</i>			
- торгові операції		286 448	391 190
- курсові різниці		17 045	72 267
<i>Чисті прибутки/(збитки) від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток</i>			
- торгові операції		(5)	727
- зміна справедливої вартості		(5 180)	(2 251)
<i>Чисті прибутки від цінних паперів, наявних для продажу</i>			
- торгові операції		3 258	1 959
Чистий прибуток від переоцінки інвестиційної власності	11	3 582	3 422
Чистий прибуток/(збиток) від похідних фінансових інструментів		82 303	(34 190)
Збиток від реструктуризації іпотечних кредитів наданих фізичним особам в іноземній валюті	10	(5 524)	(28 508)
Сторно резерву під зобов'язання, гарантії та акредитиви	30	3 475	2 513
Інші доходи	25	353 455	109 636
Операційний дохід		3 859 356	2 287 448
Операційні витрати	26	(2 906 786)	(1 839 874)
Прибуток до оподаткування		952 570	447 574
Витрати з податку на прибуток	27	(166 743)	(80 563)
Чистий прибуток за звітний період		785 827	367 011
Прибуток на акцію (виражений в гривнях на акцію)	32	54,86	25,62

Кредити клієнтам за 2022 рік

Кредити корпоративним клієнтам	25 324 687	27 881 470
За вирахуванням резерву під знецінення кредитів	(5 501 375)	(6 557 846)
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням резерву під знецінення кредитів	19 823 312	21 323 624
Кредити фізичним особам		
Споживчі кредити	4 872 979	3 010 688
Іпотечне кредитування	1 163 980	2 827 481
Автокредитування	129 546	317 533
Інші кредити фізичним особам	1 750 951	1 168 831
За вирахуванням резерву під знецінення кредитів	(2 245 169)	(3 892 402)
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням резерву під знецінення кредитів	5 672 287	3 432 131
Всього кредитів клієнтам	25 495 599	24 755 755

Кошти клієнтів

Юридичні особи		
- Поточні рахунки	13 279 220	12 966 859
- Строкові депозити	8 408 626	5 505 474
Фізичні особи		
- Поточні рахунки	4 377 968	3 454 739
- Строкові депозити	11 128 462	11 258 444
Всього коштів клієнтів	37 194 276	33 185 516

Станом на 31 грудня 2022 року розміщені в Банку депозити 10 найбільших клієнтів у сумі 5 545 493 тисячі гривень становили 15% коштів клієнтів (на 31 грудня 2021 року – 2 736 066 тисяч гривень становили 8%).

Станом на 31 грудня 2022 року до складу коштів клієнтів входять депозити у сумі 381 960 тисяч гривень (на 31 грудня 2021 року – 148 416 тисяч гривень), які являють собою забезпечення кредитів клієнтам та зобов'язань з надання кредитів у сумі 59 292 тисячі гривень (на 31 грудня 2021 року – 70 199 тисяч гривень). Крім того, 579 240 тисяч гривень (на 31 грудня 2021 року – 1 582 123 тисячі гривень) утримуються в якості забезпечення зобов'язань за імпорними акредитивами, гарантіями та авалюванням векселів.

Процентні доходи та витрати за 2022 рік

Процентні доходи		
<i>Кредити клієнтам</i>		
- юридичні особи	2 647 297	3 251 971
- фізичні особи	1 367 016	1 099 209
Цінні папери, наявні для продажу	1 045 948	550 435
Кошти в інших банках	69 701	85 602
	5 129 962	4 987 217
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку	32 082	58 540
Всього процентних доходів	5 162 044	5 045 757
Процентні витрати		
<i>Фізичні особи</i>		
- строкові депозити	(850 308)	(1 285 214)
- поточні рахунки	(3 832)	(3 378)
<i>Юридичні особи</i>		
- строкові депозити	(450 635)	(417 654)
- поточні рахунки	(418 035)	(530 157)
Випущені євроблігації	(359 666)	(556 757)
Субординований борг	(53 242)	(52 985)
Випущені депозитні сертифікати	(10 812)	(10 459)
Заборгованість перед іншими банками	(6 675)	(17 415)
Заборгованість перед Національним банком України	-	(39 065)
Інші позикові кошти	(243)	(397)
Всього процентних витрат	(2 153 448)	(2 913 481)
Чисті процентні доходи	3 008 596	2 132 276

Комісійні доходи та витрати за 2022 рік

Платіжні картки	512 333	420 380
Розрахункове обслуговування клієнтів	455 215	353 679
Обслуговування кредитів, в тому числі за договорами співпраці	359 912	222 477
Конверсійні операції	214 070	188 690
Касові операції	102 629	68 203
Документарні операції	64 671	61 979
Фідуціарна діяльність	4 526	3 197
Інше	14 871	10 725
Комісійні доходи	1 728 227	1 329 330
Платіжні картки	(321 601)	(246 088)
Договори посередництва	(61 954)	(52 654)
Обслуговування кредитів	(30 702)	(13 846)
Розрахункове обслуговування	(25 605)	(20 881)
Купівля та інкасація готівкових коштів	(12 315)	(8 019)
Документарні операції	(5 152)	(5 089)
Фідуціарна діяльність	(1 323)	(585)
Інше	(993)	(1 235)
Комісійні витрати	(459 645)	(348 397)
Чистий комісійний дохід	1 268 582	980 933